

Ulighed og trivsel

Et studie af sammenhængen mellem socioøkonomisk status og trivsel på videregående uddannelser

Navn: Thushani Kulatheivam
Vejleder: Annette Quinto Romani
Semester: 10. Semester – 2020
Antal anslag: 107.164

Indholdsfortegnelse

SUMMARY.....	3
KAPITEL 1: PROBLEMFELT	4
LITTERATURGENNEMGANG.....	9
PROBLEMFORMULERING	15
KAPITEL 2: TEORI.....	18
PIERRE BOURDIEU	18
<i>Socioøkonomisk status, kapitaler og habitus</i>	<i>18</i>
AARON ANTONOVSKY	21
<i>Coping og stressorer.....</i>	<i>21</i>
<i>Generaliserede resistensressourcer.....</i>	<i>24</i>
<i>Sense of coherence.....</i>	<i>24</i>
SAMMENSPIL MELLEM TEORIERNE	26
KAPITEL 3: METODE	28
BESKRIVELSE AF DATASÆT	28
OPERATIONALISERING.....	29
<i>Socioøkonomisk status (uafhængig variabel):.....</i>	<i>29</i>
<i>Trivsel (Afhængige variable):</i>	<i>36</i>
ANALYSESTRATEGI	43
<i>Lineær regression</i>	<i>43</i>
<i>Ikke multikollinearitet.....</i>	<i>43</i>
<i>Eksogenitet.....</i>	<i>44</i>
<i>Homoskedasticitet.....</i>	<i>44</i>
KAPITEL 4: DESKRIPTIV ANALYSE.....	45
KAPITEL 5: LINEÆRE REGRESSIONER.....	47
REGRESSION 1: SAMMENHÆNG MELLEM SOCIOØKONOMISK STATUS, FELTER OG TRIVSEL	47
REGRESSIONSMODEL 2: OPDELTE ANALYSER MED FARS STILLING OG MORS UDDANNELSE	48
DELGRUPPEANALYSER	51
KAPITEL 6: TEORETISK FORTOLKNING AF RESULTATERNE.....	55
KAPITEL 7: REFLEKSION OVER SPECIALETS RESULTATER.....	55
KAPITEL 8: KONKLUSION	57
LITTERATURLISTE:	58

Tabeloversigt:

TABEL 1: DISCO-08 INDDDELING	31
TABEL 2: INDDDELING AF VARIABLEN "FARS STILLING"	32
TABEL 3: "FARS STILLING" INDDELT I DUMMYVARIABLE	33
TABEL 4: EKSISTERENDE INDDDELING AF VARIABLEN "MORS UDDANNELSE"	34
TABEL 5: INDDDELING AF VARIABLEN "MORS UDDANNELSE"	35
TABEL 6: INDDDELING AF VARIABLEN "MORS UDDANNELSE" TIL DUMMYVARIABLE	35
TABEL 7: INDEKS - SOCIOØKONOMISK STATUS	36
TABEL 8: REKODET SKALA - SOCIOØKONOMISK STATUS	36
TABEL 9: SPØRGSMÅL TIL VARIABLEN "TRIVSEL"	37
TABEL 10: FAGGRUPPEINDDDELING TIL VARIABLEN "FELTER"	38
TABEL 11: INDDDELING AF VARIABLEN "FELTER" I "HÅRDE-" OG "BLØDE" FAG	39
TABEL 12: KONTROLVARIABLE "KØN"	39
TABEL 13: KONTROLVARIABLE "ØKONOMISK STØTTE"	40
TABEL 14: KONTROLVARIABLE "KARAKTERGENNEMSIT"	41
TABEL 15: KONTROLVARIABLE "TID BRUGT PÅ UDDANNELSE"	42
TABEL 16: BESKRIVELSE AF SPECIALETS VARIABLE	45
TABEL 17: SAMMENHÆNGEN MELLEM SOCIOØKONOMISK STATUS OG TRIVSEL, NÅR KONTROLVARIABLENE INKLUDERES.	47
TABEL 18: REGRESSION MELLEM KULTUREL KAPITAL OG UDDANNELSESTILFREDSHED	50
TABEL 19: DEGRUPPEANALYSE MELLEM SOCIOØKONOMISK STATUS, TID BRUGT PÅ STUDIET OG DE STUDERENDES TRIVSEL.	51
TABEL 20: DELGRUPPEANALYSE MELLEM SOCIOØKONOMISK STATUS, KARAKTERGENNEMSIT OG TRIVSEL.	53
TABEL 21: REGRESSION MELLEM KULTUREL KAPITAL OG UDDANNELSESTRIVSEL. FEJL! BOGMÆRKE ER IKKE DEFINERET.	

Figuroversigt:

FIGUR 1 "NÅR DU OPLEVER STRESS, HVILKE AF DISSE FORHOLD VIL DU MENE, DET ER RELATERET TIL?"	7
FIGUR 2 SAMMENHÆNGEN MELLEM SOCIOØKONOMISK STATUS OG TRIVSEL, SAMT SOCIOØKONOMISK STATUS, FELTER OG TRIVSEL.	15
FIGUR 3: SAMMENHÆNGEN MELLEM COPING OG TRIVSEL	22
FIGUR 4: FORSIMPLET ILLUSTRATION AF DEN SALUTOGENETISKE MODEL	26
FIGUR 5 ILLUSTRATION AF SAMMENHÆNGEN MELLEM SOCIOØKONOMISK STATUS, COPING OG TRIVSEL.	27
FIGUR 6: SAMMENSÆTNING AF VARIABLEN SOCIOØKONOMISK STATUS	30
FIGUR 7: UDPLUK AF REGRESSIONSMODELLERNE FOR KULTUREL KAPITAL OG TRIVSEL	49

Summary

The aim of this study is to answer the following research questions:

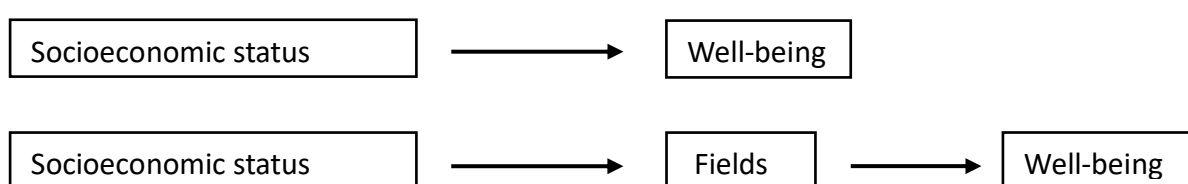
What is the connection between students' socio-economic status and their well-being in higher education in Denmark? Can the connection be answered horizontally through different fields of higher education?

This study is motivated by the increasing pressure on students in higher education and therefore it is important to examine the well-being of students. Some literature indicates that inequality exists both horizontally and vertically within the higher education system and therefore it is interesting to see whether parents' socio-economic status affects students' well-being. Some literature indicates that inequality exists both horizontally and vertically within the higher education system and therefore it is interesting to see whether parents' socio-economic status affects student well-being and whether well-being varies horizontally through fields of study.

The research question will be answered through a cross sectional quantitative study based on a questionnaire from *SFI 2009 (a social research institute)*. This thesis applies theories of sociologists Pierre Bourdieu and Aaron Antonovsky.

These theorists will represent two different perspectives, where Bourdieu represents theoretical perspective on education and inequality, Antonovsky represents a perspective on stressors and coping. Bourdieu's theoretical perspective will be used to uncover the independent variable, parents' socioeconomic status, and Antonovsky will primarily be used to uncover the dependent variable well - being through his perspective on stressors and coping.

The connection between socio-economic status and well-being as well as the connection between socio-economic status, fields and well-being can be visualized in the following way:

Despite theoretical and empirical evidence for the research questions, the analyzes showed no correlation between socio-economic status and well-being, as well as socio-economic status fields and well-being. However, there turned out to be a correlation between cultural capital and well-being, although the result has a different outcome than expected. The other insignificant results are explained by self-selection and this point is supported by Robert D. Mare.

Kapitel 1: Problemfelt

I dette afsnit vil jeg præsentere specialets fokus med argumenter for hvorfor den valgte problemstilling er relevant at undersøge. Som overordnet ramme for undersøgelsen fremstilles Anders Petersens præstationssamfund (2016), som har til formål at give et indblik i det overordnede pres der kan ligge på enhver om at yde sit bedste, men især på de studerende. Dette kan også forklare det øgede fokus på stressede studerende. Desuden vil jeg i dette afsnit argumentere for at specialet vælger at anskue det videregående uddannelsessystem som en *stressor*.

Formålet med dette speciale er at undersøge studerendes trivsel på videregående uddannelsesinstitutioner. Specialet er motiveret af det øgede fokus på studerendes trivsel i kampen i mod frafald og spildte ressourcer på samfundsniveau og evt. mulig forsinket arbejdskraft ud fra argumentet om at trivsel kan have indvirkning på motivationen for at studere og dermed på frafald (EVA 2019: 4 – 5). Flere undersøgelser i dansk kontekst stiller skarpt på årsagerne til dårlig trivsel på videregående uddannelser, hvor dette speciale skal ses som et bidrag til denne diskussion (EVA 2019; Studenterrådgivningen 2019; Aarhus universitetet 2017; UFM 2019).

Præstationssamfundet

De stressede studerende kan ses i lyset af det samfundsmæssige pres gennem det politiske fokus på at de studerende gennemfører de videregående uddannelser hurtigere og de forskellige politiske tiltag, herunder eksempelvis SU-klippekortet og den for nyligt afskaffedes karakterbonus ordning, som giver incitament til at starte på en videregående uddannelse tidligere (Uddannelsesguiden 2020).

Under denne debat er der især kommet fokus på trivsel på videregående uddannelse, da undersøgelser viser, at trivsel og mental sundhed er én af de vigtigste faktorer for at en studerende gennemfører studiet. Det viser sig blandt andet for studerende som er halvt inde i uddannelsen, at de er meget stressede (EVA 2019: 4- 5).

Årsagerne til denne tendens taler ind i flere retninger. Danmarks Evalueringsinstitut peger på, at den største udfordring på uddannelserne hænger sammen med den perfektionskultur, som spiller en stor rolle i dag (EVA 2020). Det omhandler, at de studerende opfatter det perfekte som det normale. Den studerende har således en opfattelse af, at der er et stort skel mellem det personen er og kan og personen burde være og kunne. Denne opfattelse kan skabe negative følelser for den studerende og det kan påvirke læringen således, at de udebliver fra undervisning og hverken deltager i det faglige eller sociale fælleskab på studiet (EVA 2020). Dette kan relateres til Anders Petersen karakteristisk af præstationssamfundet, som han blandt andet taler om ud fra Hartmund Rosa (Petersen 2016).

Præstationssamfundet er karakteriseret ved at være kravdefineret og forventningsfyldt for den tid vi lever, hvor vi skal følge bestemte sociale regler og normer for at blive til en succesrig historie. Petersen beskriver således samfundet, som en social logik der handler om, at individet skal være aktivt og kunne præstere konstant uafhængigt af hvor det befinder sig. Han mener at der er en forventning om, at man skal vise sig som værende et autentisk menneske og hvis dette ikke er tilfældet, er det udtryk for lav moral. Derfor er selvrealisering det mest meningsgivende for individet (Petersen 2016: 70-72). Han beskriver således, at der i samfundet er en forventning om, at individet skal være noget ud over det normale og perfektion bliver det "nye normale". På den anden side, mener han også, at selvrealisering forstås som en proces, da individet aldrig når i mål med det, fordi der hele tiden sættes nye mål. På baggrund af dette, argumenterer Petersen for, at der i samfundet konstant stilles krav til, at individet modellerer og omformer sig selv og er i konstant konkurrence med andre individer (Petersen 2016: 65-69).

Petersen peger også på fart, som værende karakteriserende for præstationssamfundet og at individet skal kunne trives i det accelererende samfund, hvor tempoet er konstant stigende. Her mener han at tid spiller en væsentlig rolle, da man helst vil undgå at misbruge den og derfor bliver tiden inddelt i mindre tidsenheder (Petersen 2016: 72). Dette hænger sammen med at individet hele tiden skal gøre sig attraktiv for det sociale marked og det handler om at forbedre sin sociale status (Petersen 2016: 65). Petersen argumenterer for, at dette i høj grad gør sig også gældende på uddannelsesområdet. Han peger på, at det er vigtigt for flere, at få høje karakterer som muligt, så man kan komme videre og få et godt arbejde og det er det folk orienterer sig efter. Han mener især, at det er i den yngre generation kan opfattes som værende skamfuldt, at udtrykke sin utilstrækkelighed, samt at have en forestilling om, at man ikke gavner noget (Petersen 2016: 98-102). Petersen beskriver, at i takt med individualiseringen ligger der en forventning om at alt ansvar for at kunne lykkes ligger på vores egen skulder (Petersen 2016: 59). Denne tendens gør sig især gældende hos unge, hvor der er hele tiden en forventning om at kunne presse sig selv lidt mere og yde sit bedste (Petersen 2016: 98-102).

Dette skaber grobund for en del usikkerhed. Petersen beskriver, at præstationssamfundets sociale regler og normer har alle ingredienserne til at udgøre en *kronisk belastning* (Petersen 2016: 104-106). Det bliver altså en stor stressfaktor for individet og muligheden for at slippe ud af umuligt (Petersen 2016: 109).

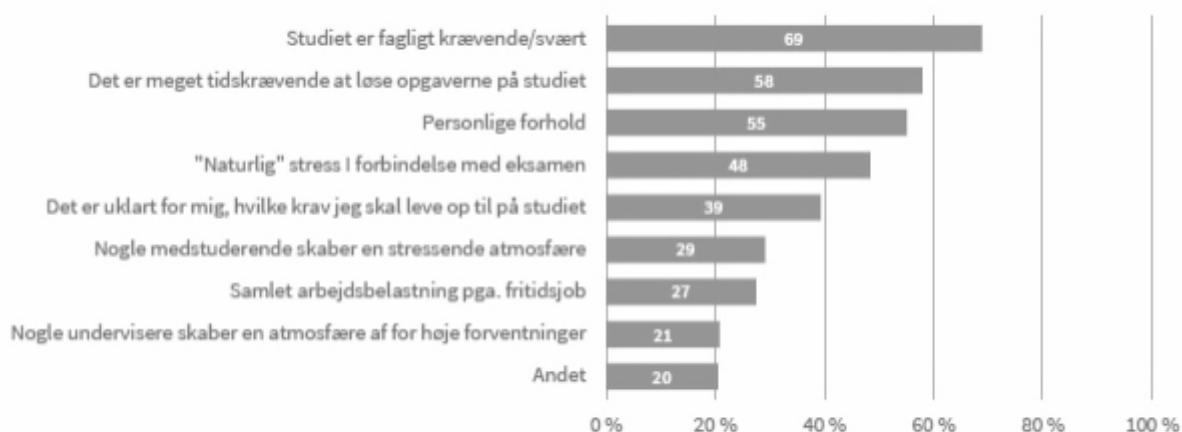
Beskrivelsen af præstationssamfundet giver en forklaring på at flere og flere studerende føler sig pressede i kraft af forventningerne på samfundsniveau, som bliver en belastning for individerne heri og som også smitter af i uddannelsessystemet. Det skal dog bemærkes, at Petersens forestilling om præstationssamfundet er baseret ud fra en kritisk teori, som indeholder normative forestillinger om løsninger på de eksisterende samfund og der er en forestilling om at det eksisterende samfund altid kan transenderes til et nyt og idealiseret niveau, som opfattes som værende bedre og mere retfærdigt (Rosa 1998: 203-205). Så på trods af at denne vinkel danner rammen for at undersøge de studerendes trivsel, kan den dog også kritiseres for, at sætte tingene på spidsen. Dog er denne forståelse med til at danne den overordnede forståelse af de tendenser, der er til eksistere i samfundet i dag. Ikke desto mindre vil jeg i næste afsnit se på, hvordan de videregående uddannelser ansues i dette speciale.

Videregående uddannelse som en stressor?

Som beskrevet viser flere undersøgelser, at et stigende antal af studerende føler sig stressede.

En forløbsundersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut, EVA, som startede i 2017, viser det sig at 31 % af de studerende føler sig stressede et halvt år efter studiestart (EVA 2019: 16-17). Udover denne information, er det vigtigt, at gennemskue, hvilke faktorer følelsen af stress er relateret til. Det viser sig, at stressfølelsen hos størstedelen af de studerende er relateret til den pågældende uddannelse de studerer på. Dette ses ved, at størstedelen relaterer stressfølelsen med, at studiet er fagligt krævende, samt at det er tidskrævende, at løse opgaverne på studiet (EVA 2019:14). Desuden viser resultaterne fra undersøgelsen også, at seks ud af ni af de parametre som de studerende peger på, er relateret til den uddannelse de går på.

Figur 1 "Når du oplever stress, hvilke af disse forhold vil du mene, det er relateret til?"

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut (2019)

På samme måde som EVA har Uddannelses- og forskningsministeriet i et spørgeskema med besvarelse fra ca. 100.000 studerende, spurgt ind til de studerendes stress, ensomhed og trivsel på uddannelsen. Af undersøgelsen fremgår det, at 5,2 procent har svaret at de uenige eller meget uenige i, at de generelt føler sig rigtig godt tilpas på deres uddannelse (UFM 2019: 1). Udover dette, spørger undersøgelsen også ind til hvorvidt de studerende har oplevet stærke stresssymptomer i forbindelse med deres studie i hverdagen. På dette spørgsmål svarer ca. 50 % af de studerende, at de oplever dette altid, ofte eller nogle gange. I tråd med Petersens præsenterede perspektiv på videregående uddannelser som en arena, hvori der eksisterer vedvarende præstationskrav, som han beskriver som en kronisk belastning, vil udgangspunktet for dette speciale antage, de videregående uddannelser, som værende en kronisk belastning eller en *stressor* (Petersen 2016: 104 - 110). Denne påstand underbygges med de præsenterede resultater fra EVAs, samt Uddannelses- og forskningsministeriets undersøgelse som udpeger de parametre som opfattes som værende stressende for de studerende (EVA 2019: 14; UFM 2019:1). Disse resultater giver anledning til at undersøge de videregående uddannelser, som en stressor, som kan have betydning for deres trivsel. Af denne årsag er det interessant at have fokus på de faktorer, som medvirker til at de studerende håndterer det, at studere på en videregående uddannelse.

Jeg er dog opmærksom på, at pres på videregående uddannelser ikke udelukkende behøver at have en negativ indvirkning på de studerende, men at den pressede situation også kan være en kilde til læring. Et eksempel på dette er et studie fra New York, som konkluderer, at det er en misforståelse, at det at studere udelukkende skal opleves som noget positivt eller udelukkende skal ses som noget negativt. Desuden konkluderer Mintz & Hansen, at pres fra uddannelsessystemet udelukkende ses

som en trussel og noget unormalt (2008: 186-188). Han konkluderer, at det er en forudsætning for læring og uddannelse at kunne gå igennem svære situationer, men der også er vigtigt, at der er en balance mellem forventningerne, da både for høje eller for lave forventninger kan medvirke til tilbagegang (Mintz & Hansen 2008: 186-188).

Ud fra dette perspektiv er det væsentligt, at gøre opmærksom på, at det videregående uddannelsessystem ikke udelukkende skal opfattes som en negativ ting som har en direkte effekt på den studerendes trivsel. Dette betyder ikke, at uddannelsessystemet ikke kan opfattes som en stressor, men om den uddannelsen har en direkte indflydelse på de studerendes trivsel er dog tvivlsomt. Af denne årsag, tages der i specialet hensyn til den enkelte studerendes ressourcer til at håndtere stressoren, som især kan komme til udtryk gennem de studerendes tilgængelige ressourcer. Flere undersøgelser har bekræftet at der eksisterer ulighed i det danske uddannelsessystem, på trods af den danske velfærdsmodel, som på overfladen giver lige muligheder for, at alle kan opnå en videregående uddannelse (UFM 2018: 5). Denne ulighed sættes der fokus på det næste afsnit, som har til formål at belyse ulighed og trivsel inden for det videregående uddannelsessystem ud fra flere vinkler gennem eksisterende forskning og litteratur på området.

I følgende litteraturgennemgang præsenteres den eksisterende forskning som findes relevant for fokuset i nærværende speciale. De relevante temaer omhandler vertikal, horisontal stratifikation i videregående uddannelser, samt sammenhængen mellem forældres ressourcer og de studerendes og trivsel. Gennemgangen er således opdelt tematisk og tager udgangspunkt i de mest centrale artikler indenfor de inddelte temaer, som har relevans for problemstillingen. Således vil gennemgangen ikke være udtømmende.

Vertikal stratifikation

I dansk kontekst er der udført flere undersøgelser, som peger på, at der eksisterer vertikal stratifikation i uddannelsessystemet. Det undersøger et studie fra 2014, som blandt andet og konkluderer at børn som har forældre med en videregående uddannelse, har større sandsynlighed for at tage en videregående uddannelse, end de børn som har forældre, der er både er faglærte og ikke-faglærte (Munk & Baklanov 2014: 13-14). En anden undersøgelse i dansk kontekst undersøger kulturel kapitals betydning for valg af ungdomsuddannelse og for at søge ind på en videregående uddannelse (Jæger 2009). Undersøgelsen peger på, at der er en sammenhæng i mellem forældres kulturelle kapital og børns valg af gymnasial uddannelse, hvor høj kulturel kapital i højere grad giver adgang til gymnasiale uddannelser (Jæger 200: 1965 - 1967).

Lignende resultat ses i en undersøgelse fra USA, som viser at en stærk socioøkonomisk status spiller en effektiv rolle i, at børnene opnår samme sociale status som deres forældre, også selvom effekten ikke nødvendigvis er stor (Lucas 2001:1678 – 1680). En anden undersøgelse fra USA viser også, at halvdelen af de studerende, som gennemfører en gymnasial uddannelse, ikke søger ind på en videregående uddannelse (Hanson 2009: 40-43).

Et andet studie fra undersøger over tre kohorter fra 1980 til 2002 sammenhængen mellem forældres uddannelsesmæssige baggrund og de studerendes ambitioner, som dækker over deres ønske om at opnå en bestemt uddannelse, samt sandsynligheden for at opnå den pågældende uddannelse. Undersøgelsen viser, at relationen mellem forældres uddannelsesmæssige baggrund og de studerendes ambitioner om erhverv mindskes over de tre kohorter (Goyette 2008: 475- 477).

Overordnet fremgår det af de præsenterede undersøgelser, at forældres socioøkonomisk status har betydning for deres børns muligheder inden for uddannelsessystemet. Det ses altså, at der eksisterer en vertikal ulighed i uddannelsessystemet. Denne forståelse af ulighed vil være en vigtig og gennemgående i hele specialet, da ulighed i uddannelsessystemet kommer til at danne baggrund for specialets

problemformulering. Den vertikale stratifikation er et veludforsket område og et perspektiv, som er påvist utallige gange inden for uddannelsesforskningen. Et perspektiv som ikke er udforsket i lige så høj grad er den horisontale stratifikation, som ofte opfattes som værende ekstra vigtig i en dansk kontekst grundet det danske velfærdssystem, som udadtil gør at alle har lige muligheder for at starte på en videregående uddannelse (Munk & Thomsen 2018). Dette perspektiv vil uddybes i det næste afsnit.

Horisontal stratifikation

Ud fra argumentet om at den sociale klasseskel i adgangen til videregående uddannelser er mindre i skandinaviske lande, sammenlignet med andre lande er der undersøgelser fra Danmark og Norge, som undersøger den horisontale stratifikation på videregående uddannelser. Desuden er argumentet for at undersøge felter også at det er relevant for livschancer, da der er gået inflation i videregående uddannelser. Nogle uddannelser giver adgang til erhverv med høj grad af prestige, magt og rigdom, mens andre ikke gør. Uddannelsesvalg er derfor ikke kun afgjort af hierarki, prestige, magt og rigdom, men også forbundet med kulturelle faktorer som værdier og identitet.

Her undersøger de omfanget af de af ulighed horisontal gennem forskellige felter af uddannelser. Dette betyder, at de undersøger, hvorvidt der er stratifikation i selektionen ind til felter, fx hårde og bløde studier (Munk & Thomsen 2018; Helland & Wiborg 2019). Begge undersøgelser konkluderer, at studerende i høj grad vælger uddannelse inden for samme eller lignende felt som deres forældre. For eksempel er studerende med forældre, som er lærer i kunstneriske eller samfundsvidenskabelige fag mere tilbøjelige til at studere ved kreative intuitioner eller videregående uddannelser, som er domineret af samfundsvidenskabelige eller humanistiske fakulteter. Omvendt konkluderer de at studerende som er fra hjem, hvor uddannelse vægtes højt og anses for at sikre adgang til solide, vellønnede og respekterede jobs ofte vælger universiteter med erhvervs- eller anvendelsesorienterede fag, som eksempelvis som eksempelvis farmaci, business- og ingeniør studier (Munk & Thomsen 2018:27). Der ses således, at der er en social ulighed i selektionen ind til felter på videregående uddannelser. Flere undersøgelser internationalt har vist lignende resultater med social ulighed i selektionen til felter, herunder undersøgelse fra Holland, som konkluderer, at studerende i høj grad er tilbøjelige til at vælge lignende uddannelsesfelt som deres far. Desuden konkluderer undersøgelsen, at der er høje odds ratio for at vælge lignende uddannelse, hvis faderen er indenfor landbrug eller uddannelse, hvorimod der er lave odds ratio for at vælge det samme felt i kulturelle- og omsorgsfag. Udover dette, er

studerende med lav SES overrepræsenterede i fag som ingeniør, økonomi og omsorgsfag og studerende med høj SES er overrepræsenterede indenfor kulturelle fag (Werfhorst et al. 2011: 288-290). Lignende resultat findes i et studie fra USA, som konkluderer, at studerende med høj socioøkonomisk status i højere grad er tilbøjelige til at vælge kulturelle fag når de vælger en videregående uddannelse og samtidig vælger de studerende med lav socioøkonomisk status mere anvendelsesorienterede fag, såsom business og ingeniørfag (Goyette et al. 2006: 524 - 527).

På samme måde konkluderer et studie fra Kina, at studerende med høj kulturel kapital også er mere tilbøjelige til at vælge uddannelse indenfor kulturelle fag, sammenlignet med eksempelvis teknologiske og matematiske fag (Hu & Wu 2019: 206 -207).

Et andet komparativt studie mellem landene Frankrig, Tyskland, England og Holland peger dog på, at der er begrænset sammenhæng i mellem studerendes socioøkonomiske baggrund og selektionen ind til felter. De eneste lande studiet fandt svage sammenhænge i mellem var Frankrig og England. Dermed konkluderer studiet, at selektionen ind til felter afhænger af de enkelte landes uddannelses-systemer (Jackson et al. 2008: 382-383).

De fremførte tekster fra uddannelsesforskningen inden for den horisontale stratifikation, peger overordnet på, at der er forskel på hvilke felter de studerende vælger, alt efter deres socioøkonomiske status. De fundne norske og danske undersøgelser peger overordnet på, at de studerende vælger fag, som ligner de fag deres forældre beskæftiger sig indenfor. De fundne internationale tekster har mere fokus på at se socioøkonomisk status' som en samlet effekt for valg af felt. Her ses det, at de studerende med højere socioøkonomisk status vælger sig ind på de mere kulturelle fag, som i specialet betegnes som de "bløde fag" og de studerende med lav socioøkonomisk status vælger sig i højere grad ind på de mere anvendelsesorienterede fag, som i specialet vil indgå i betegnelsen som "hårde fag" (jf. Operationalisering). Overordnet set, er det tilgangen, som ses i de i de internationale studier med den samlede socioøkonomiske status' betydning for om de studerende søger ind på de fag som karakteriseres som værende "hårde" eller "bløde", der vil benyttes i dette speciale, hvor det antages, at de studerende som har forældre med høj socioøkonomisk status i højere grad vil være tilbøjelige til at søge ind på videregående uddannelser, som karakteriseres som "hårde fag" og de studerende som har forældre med lav socioøkonomisk status vil i højere grad være tilbøjelige til at vælge videregående uddannelser, som karakteriseres som "bløde fag".

Socioøkonomisk status' betydning for trivsel

I dette afsnit præsenteres den litteratur, som kunne findes i relation til socioøkonomisk status og trivsel.

Generelt findes der begrænset litteratur, som belyser sammenhængen mellem socioøkonomisk status og trivsel (Samuel et al. 2013). En undersøgelse af Samuel et al. undersøger bl.a. forældres socioøkonomiske status på børns trivsel og uddannelsesmæssige succes. Studiet konkluderer at forældres socioøkonomiske position, herunder kulturel, økonomisk og symbolsk kapital, er medvirkende til at styrke deres børns trivsel, hvor trivsel i denne undersøgelse opfattes som en personlig ressource som medvirker til, at håndtere udfordrende situationer (Samuel et al. 2013: 21).

Flere undersøgelser undersøger de studerendes mentale helbred på studiet. Disse undersøgelser undersøger typisk selvtillid og self-efficacy og tager udgangspunkt i det de beskriver som ”generationel status”, hvor disse studier skelner i mellem første- og anden generationsstuderende (Wang & Castañeda-Sound 2008; Aspelmeier et al. 2012). De første generationsstuderende definerer de som værende de første i familien til at starte på en videregående uddannelse, hvilket vil sige, at deres forældre ikke har gået på en videregående uddannelse. For den anden generationsstuderende er det gældende, at de har forældre som har gennemført en videregående uddannelse (Wang & Castañeda-Sound 2008; Aspelmeier et al. 2012). Én af undersøgelserne, som bl.a. havde fokus på at måle akademisk self-efficacy, som refererer til en tro på ens evne til at udføre opgaver som er nødvendige for succes i skolen, konkluderer at de første generationsstuderende har lavere grad af self-efficacy, sammenlignet med deres anden generationsstuderende (Wang & Castañeda-Sound 2008: 103 & 113 - 114).

Den generationelle status, som undersøges i de beskrevne undersøgelser vil ikke kunne sidestilles med den socioøkonomiske status, da den generationelle status udelukkende handler om hvorvidt forældrene har gennemført en videregående uddannelse eller ej, hvorimod den socioøkonomiske status indfanger flere aspekter (jf. Operationalisering). Ikke desto mindre kan generationel status sammenlignes med socioøkonomisk status variabelen fra dette speciale, da de begge indebærer et aspekt af uddannelsesniveau. Self-efficacy kan i også sammenlignes med målet for trivsel i specialet, da specialet også måler tilfredshed med uddannelsen (jf. operationalisering).

Den fundne litteratur, som havde til hensigt at afdække sammenhængen mellem forældres socioøkonomiske status og de studerendes trivsel viste sig at være begrænset. Dog er den begrænsede mængde af litteratur med til at underbygge de hidtil opstået småantagelser om at forældres socioøkonomiske

status' betydning for de studerendes trivsel på videregående uddannelser. Ud fra den sparsomme litteratur kan det antydes, at de studerende som har forældre med høj socioøkonomisk status, vil også have en højere trivsel, sammenlignet med deres medstuderende med lav socioøkonomisk status. Disse antagelser vil løbende opbygges gennem teoretiske perspektiver (jf. teori).

Den gennemgåede litteratur har til formål at danne grundlag for specialets problemformulering, som vil præsenteres i nedenstående afsnit.

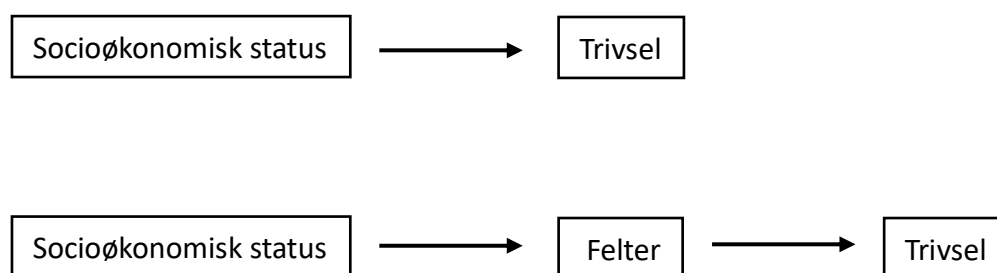
Problemformulering

Ud fra det indledende problemfelt og den præsenterede litteratur vil jeg I dette afsnit præsentere specialets problemformulering, som måles gennem en kvantitativ tværsnitundersøgelse ud fra et eksisterende datasæt. Problemformuleringen ser således ud:

Hvilken sammenhæng er der mellem studerendes socioøkonomiske status og deres trivsel på videregående uddannelser i Danmark? Kan sammenhængen forklares horisontalt gennem forskellige felter indenfor videregående uddannelser?

Jeg vælger at undersøge problemstillingen i to dele, hvilket fremgår af nedenstående figur:

Figur 2 Sammenhængen mellem socioøkonomisk status og trivsel, samt socioøkonomisk status, felter og trivsel.

Det første spørgsmål som stilles i specialet er, hvordan de studerendes socioøkonomiske status påvirker deres trivsel. For det andet vil jeg stratificere for forskellige uddannelsesfelters betydning for de studerendes trivsel, hvor der skelnes i mellem hårde og bløde uddannelser. På denne måde vil variablen socioøkonomisk status anskues som den *uafhængige variabel* (X) og de studerendes trivsel vil anskues som den *afhængige variabel* (Y). I sammenhæng nummer to vil uddannelsesfeltet anskues som en *medierende variabel* (Z) mens at de to øvrige variable forbliver de samme.

Det forventes derfor at der er en direkte sammenhæng mellem de studerendes socioøkonomiske status og deres trivsel, fx jo højere socioøkonomisk status en studerende besidder, desto højere vil deres trivsel være. Denne sammenhæng vil uddybes i teoriafsnittet. Variablen uddannelsesfelter forventes at være en *medierende sammenhæng*, hvilket vil sige at en del af effekten forventes at gå i gennem Z variablen felter (Agresti & Finlay 2014: 308-310). Det vil sige om der er en forskel i mellem studerende på uddannelser defineret som *hårde* vs. *bløde fag*. Fx kan det forventes at høj socioøkonomisk

status fører til højere trivsel for de studerende der studerer på en videregående uddannelse som betegnes som hård. Dette vil uddybes yderligere i afsnittet omhandlende operationalisering.

Begrebsafklaring

Trivsel

Begrebet trivsel, som benyttes som specialets afhængige variabel (Y), er et vidt begreb og der findes flere eksempler på, at begrebet kan defineres på vidt forskellige måder, samtidig med at begrebet indeholder flere facetter, dog benyttes begrebet ofte i forbindelse med personers velbefindende i forskellige institutioner, herunder med fokus på betydning af et godt fysisk og psykisk niveau (DCUM 2016: 1). I specialet vælger jeg at tage afsæt i en definition fra Psykologisk Pædagogisk Ordborg, som værende en generel tilfredshedsbegreb, som kommer til udtryk gennem en tilstand eller følelsesmæssig holdning hos en person (DCUM 2016: 1).

I tråd med denne definition vælger jeg at konkretisere definitionen yderligere og benytte Sundhedsstyrelsens definition af mental sundhed, da denne stemmer overens med Antonovskys teoretiske perspektiv (jf. Teoriafsnit). Sundhedsstyrelsen definerer mental sundhed ud fra verdenssundhedsorganisationen, WHO, på følgende vis:

”[...] en tilstand af trivsel, hvor det enkelt menneske kan udfolde sine evner, håndtere dagligdags udfordringer og stress og indgå i fællesskaber med andre mennesker. Mental sundhed er altså ikke kun fraværet af psykologiske ressourcer og evner, som er nødvendige for at kunne udvikle sig og klare de udfordringer der dukker op i alle menneskers liv” (Sundhedsstyrelsen 2020).

Psykologisk Pædagogisk Ordbogs definition af trivsel og Sundhedsstyrelsens definition af mental sundhed danner begge grundlag for specialets forståelse af trivsel.

Socioøkonomisk status

I nærværende defineres specialets uafhængige variabel (X) socioøkonomisk status ud fra Pierre Bourdieus teori omhandlende *feltes*, *kapitaler* og *habitus*. Begrebet benyttes som en samlet betegnelse for forældres økonomiske og kulturelle kapital. Socioøkonomisk status henviser således til de studerendes forældres økonomiske og kulturelle ressourcer. Det er værd at bemærke, at når jeg i specialet

henviser til studerendes socioøkonomiske status, menes der stadig forældrenes socioøkonomiske status. Denne formulering benyttes flere gange, som følge af ren bekvemmelighed.

Felter

Begrebet felter, som er specialets centrale kontrolvariabel Z, henviser til forskellige felter indenfor videregående uddannelser. I specialet benyttes begrebet som en inddeling i ”hårde” og ”bløde” uddannelser, som er inspireret af Biglan’s inddeling i hårde og bløde uddannelser (Biglan 1973: 201-202)

Kapitel 2: Teori

Indtil nu har specialet præsenteret begrundelser for den eksisterende ulighed i uddannelsessystemet, samt den forventede indflydelse denne vil have på de studerendes trivsel.

I følgende afsnit vil jeg præsentere de vinkler jeg vælger at anskue og konkretisere specialets problemstilling på. For det første vil jeg redegøre og argumentere for valget af Pierre Bourdieus teori om *habitus* og kapitalformer og herefter Aaron Antonovskys teori. Fælles for teorierne er, at de begge kan anvendes til at forklare socioøkonomisk baggrunds betydning for de studerendes trivsel. Teori-afsnittet vil danne baggrund for operationalisering af relevante begreber/variabler til brug i analysen.

Pierre Bourdieu

Socioøkonomisk status, kapitaler og *habitus*

Pierre Bourdieus forståelse af uddannelsessystemet er strukturalistisk og muliggør en flerdimensionel tilgang til konceptualisere de forskellige ressourcer, som forældre besidder og investerer i for at støtte og fremme sine børns uddannelsesmæssige succes. Teorien fremhæver blandt andet, at forældre benytter forskellige typer af ikke-økonomiske og økonomiske ressourcer for at fremme sine børns succes (Bourdieu 1979:12-13). Inddragelsen af Bourdieus teori har til formål, at belyse hvordan nogen studerende har bedre forudsætninger for at passe ind i uddannelsessystemet end andre studerende. Det hænger således sammen med specialets hidtil præsenterede problemformulering ud fra den eksisterende forskning.

I specialet har jeg valgt at tage udgangspunkt i de videregående uddannelser, hvilket i Bourdieus terminologi vil kategoriseres som et afgrænset *felt*. Et felt er konstrueret af eftertragtede værdier og er karakteriseret ved at have sine egne regler for opførsel og adfærd (Prieur & Sestoft 2006:55). Det videregående uddannelsessystem kan således karakteriseres som værende et overordnet felt, som besidder sine egne regler for hvordan de studerende eksempelvis skal begå sig. Dette er også tilfældet i den første sammenhæng som antages mellem socioøkonomisk status og trivsel. Udover at se uddannelsesfeltet, som ét samlet felt, kan det også opdeles i flere felter med argumentet om, at der alt efter hvilke fag eller type af videregående uddannelse, der er tale om, hersker forskellige regler og logikker. Inddragelsen af variablen felter i specialet muliggør således at de videregående uddannelser også kan undersøges flerdimensionelt.

Felter kan siges at være defineret af *det sociale rum*, som kan forstås overordnet, som et samfund eller som kulturelle fællesskaber. Individet bevæger sig således mellem forskellige felter i det sociale

rum (Bourdieu 1994: 21). Det sociale rum er konstrueret af to differentieringsprincipper, hvor individer indtager en relationel position i forhold til hinanden. Disse differentieringsprincipper er *økonomisk- og kulturel kapital*, hvorigennem individer placerer sig på to dimensioner i det sociale rum, som er bestemt ud fra hvor meget de har til fælles. Jo mere individerne har til fælles med hinanden, desto tættere vil de også være placeret på dimensionerne. Desto mindre de har til fælles jo længere befinder de sig fra hinanden. Den ene dimension udgøres af den samlede mængde af kapital, som individet besidder og den anden dimension udgør sammensætningen af den økonomiske og kulturelle kapital (Bourdieu 1994: 21).

Den økonomiske kapital henviser til pengemæssige goder, såsom indkomst, rigdom og materielle ejendele. Den økonomiske kapital kan afspejles i den direkte eller indirekte gennem omkostninger forbundet med uddannelse herunder fx i form af husleje eller fritidsaktiviteter (Bourdieu 1986:47 - 47).

Den kulturelle kapital henviser til de studerendes kendskab til de dominerende kulturelle koder og evnen til at nyttiggøre dette kendskab, som enten kan være gennem en *indlejret* form som afspejles i gennem viden og adfærd, *objektiveret form* som kommer til udtryk gennem ejendele og kan eksempelvis være antal bøger i hjemmet og kunst, eller i gennem den institutionaliserede form, der er dannet af uddannelsesniveau og de kvalifikationer individet besidder (Bourdieu 1986:47-48). Kulturel kapital overføres fra forældre til børn gennem investering og socialisering, og det bidrager til uddannelsesmæssig succes ved at udruste børn med en forståelse af de implicite regler for adfærd og ageren i uddannelsessystemet (Bourdieu 1986:50-51). I specialet er det kun den institutionaliserede kulturelle kapital som vil måles pga. begrænsninger i det anvendte datasæt.

Samlet set vil de studerende på videregående uddannelser, som undersøges i dette speciale, besidde forskellige mængder af kulturel og økonomisk kapital, som har indvirkning på deres placering på dimensionen med den samlede mængde af kapital. De studerendes placering i forhold til hinanden vil således afgøres af deres sammensætning af kapitaler.

Et væsentligt begreb, som spiller sammen med begreberne felt og kapitalformerne er *habitus*. Begrebet beskrives som værende in indlejret og kropsliggjort subjektivitet, der fungerer som generative principper for individets måder at handle, vurdere og opfatte på. Habitus er således resultatet af en internalisering af eksterne strukturer (Bourdieu 1994: 24; Bourdieu & Wacquant 1992: 28-30). Bourdieu beskriver en af funktionerne ved habitusbegrebet, således:

[..] at gøre rede for den ensartede livsstil der gør at praktikkerne og goderne hos en enkelt agent eller hel klasse af agenter udgør et sammenhængende hele. [...] Ligesom de positioner de er et produkt af, er agenternes habitus (i passiv forstand) forskelliggjorte. Men de er også (i aktiv forstand) forskelliggørende (Bourdieu & Wacquant 1992:23).

Udover at være en sum af tidligere erfaringer, som fungerer som individets måde at opfatte, vurderer og handle på er habitus også de principper bag praktikker, som både er distinkte og distinktive (Bourdieu 1994: 24; Bourdieu 1979: 171 - 174). Da habitus spiller sammen med og aktiveres i mødet med et felt, og i dette tilfælde videregående uddannelser, som besidder sine egne implicite og uskrevne regler, vil det være en fordel at besidde en habitus, der er accepteret inden for uddannelsessystemet (Bourdieu & Wacquant 1996: 28-30). De studerende, hvis habitus, som passer ind i uddannelsessystemet, er således bedre rustet til at indgå heri (Bourdieu 1979:170- 171).

Ud fra dette, antages det i specialet, de studerende fra det valgte datasæt som besidder den rette mængde af kapital og habitus inden for det videregående uddannelsesfelt også vil passe bedre ind, sammenlignet med de studerende som ikke besidder den rette habitus eller de rette kapitaler. I forlængelse af dette antages det, at de studerende som passer ind på den videregående uddannelsesfeltet i kraft af deres habitus og kapitaler også er de studerende som trives bedre end de studerende der i udgangspunkt ikke passer ind i det videregående uddannelsessystem.

For at undersøge de studerendes position i den videregående uddannelse tager dette speciale udgangspunkt i den samlede mængde af kapital. Således oprettes et sammensat mål for den kulturelle og økonomiske kapital, da det vurderes til at være den mest hensigtsmæssige fremgangsmåde taget de begrænsede indikatorer i specialets datasæt i betragtning. Det sammensatte mål vil være en indikator for den studerendes socioøkonomiske status (jf. operationalisering). Jeg er opmærksom på, at det sammensatte mål er en forsimpning af Bourdieus forståelse af det sociale rum, men sammensætningen kan retfærdiggøres ved at kulturelle og økonomiske kapitaler er centrale for opfattelsen af det sociale rum, felter og habitus (Bourdieu 1994: 24)

Aaron Antonovsky

For at udfolde de studerendes trivsel, som er specialets afhængige variabel på de videregående uddannelser tager jeg udgangspunkt i Antonovskys *sense of chokerende* (betegnes fremover som SOC), hvilket er en teoretisk model han udviklede til at undersøge relationen mellem stressorer, coping (stresshåndtering) og sundhed (Antonovsky 1979: 12-14). Med denne model ønskede han at sætte fokus på coping mekanismer, som moderatorer, med fokus på individets kapacitet for at håndtere stressorer. I modsætning til den *patologiske* tilgang, som dominerer i den biomedicinske og samfundsvidenskabelige forskning, dvs. fokus på oprindelsen og forebyggelsen af sygdommen, så har Antonovsky fokus på hvad der gør folk sunde, altså et *salutogenetisk* perspektiv (Antonovsky 1979: 15). Han mener, at den patologiske tilgang er en "magic bullet" tilgang med én sygdom og én behandling, hvor der i den salutogenetiske tilgang er fokus på at undersøge hvad der vedligeholder et godt helbred. Desuden er den patologiske tilgang dikotom, hvor individet enten er syg eller rask eller et organ er enten sygt eller rask, hvorimod den salutogenetiske tilgang har en flerdimensionel tilgang. Den flerdimensionelle tilgang kommer til udtryk i et dynamisk kontinuum mellem to poler, som er sygdom eller sundhed (ease/disease). Antonovsky argumenterer således for, at mennesket befinder sig på dette kontinuum og gennem den salutogenetiske tilgang forsøger man således at afdække hvilke faktorer der skubber personen over i en bestemt retning af kontinuumet (Antonovsky 1979: 37). Det er vigtigt at bemærke, at Antonovskys teori drejer sig om hele menneskets liv, hvorimod i dette speciale fokuseres på hans tilgang primært i en uddannelsessammenhæng. Han har desuden fokus på at afdække stort set alle aspekter af individets liv for at nå frem til de faktorer der skubber personen i en bestemt retning af kontinuumet, hvor dette speciale har fokus på om den studerendes socioøkonomiske status, samt felter har en betydning for deres trivsel.

Coping og stressorer

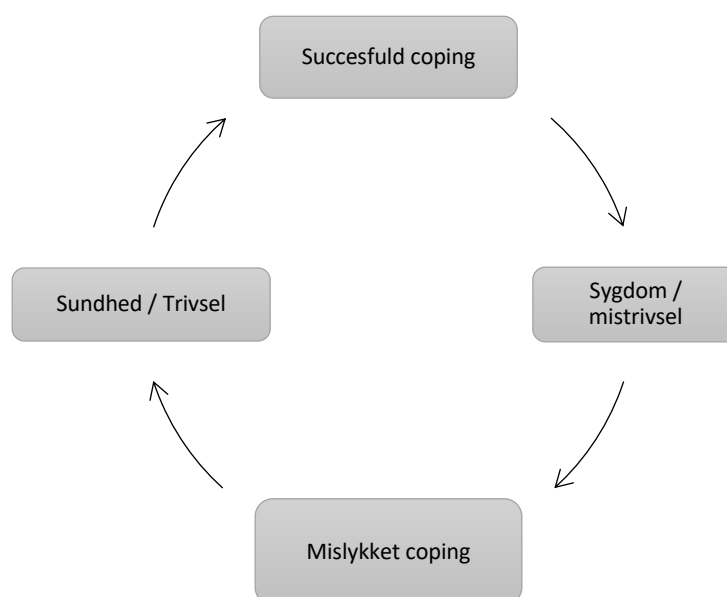
Et vigtigt komponent i Antonovskys tilgang er *stressorer*, som han opfatter som allestedsnærværende i den menneskelige eksistens. Når et menneske konfronteres med en stressor, responderer mennesket med en grad af spænding. Han mener at dette stadie kan have patologiske, neutrale eller gavnlige konsekvenser og udfaldet afhænger af det enkelte individs tilstrækkelighed og effektivitet af deres coping. En dårlig coping kan føre til bevægelse henimod sygdomspolen på kontinuumet, hvorimod en god coping kan føre til bevægelse henimod sundhedspolen af kontinuumet (Antonovsky 1979: 55-57).

Coping antages også som værende inkorporeret i specialets præsenterede definition af trivsel ” [...] hvor individet kan håndtere dagligdagsudfordringer og stress, samt indgå i fællesskaber med andre mennesker. ” Denne definition antyder, at en god coping af stressorer, som i definitionen beskrives som dagligdagsudfordringer og stress, er væsentlig for at trives.

Ud fra dette, antages det, at de studerende, som har en dårlig coping bevæger sig mere hen mod sygdomspolen på kontinuummet og dermed antages det at disse studerende også trives dårligere. Ligeledes vil de studerende, der har en god coping, bevæge sig mere hen i mod sundhedspolen og dermed antages det også at de vil trives bedre. Som beskrevet har Antonovsky en mere helhedsorienteret tilgang til sundhed og sygdom (Antonovsky 1979: 57-58). Denne definition strækker sig ud over specialets definition af trivsel, som hovedsagligt har fokus på det mentale aspekt og herunder som et tilfredshedsbegreb. Derfor skal trivsel/mistrivsel i kontinuummet ikke forstås som synonym med sundhed/sygdom, men nærmere som aspekter af sundhed og sygdomme. Coping eller stresshåndtering er i denne sammenhæng væsentligt aspekt relation til trivsel, da coping er et udtryk for de resourcer den studerende har til at håndtere stressoren, videregående uddannelse og således er det coping der er afgørende for variationen i trivslen for de studerende.

I den nedenstående figur ses den sammenhæng, som antages at være i mellem coping og trivsel inkorporeret i sundhed/sygdom kontinuummet.

Figur 3: Sammenhængen mellem coping og trivsel

For at definere stressorer henviser Antonovsky til homeostase-opretholdende mekanismer, som er de mekanismer der holder mennesket i live ved at regulere kropstemperatur, blodtryk osv. Denne homeostase kan være forstyrret af en kilde af forstyrrelse enten i det interne- eller eksterne miljø eller begge dele. Når homeostasen er blevet forstyrret er der således stillet et krav til organismen ikke er i stand til at imødekomme på det pågældende tidspunkt. Derfor er det nødvendigt at fremkalde en ekstra kilde til energi (Antonovsky 1979: 70-73). Antonovsky skelner i mellem stressorer og andre typer af stimuli. Den type af stimuli, som organismen kan respondere på mere eller mindre automatisk og samtidig ikke fremkalder problemer i tilpasning benævner han som *rutine stimuli*. Feedbackmekanismen er således en del af organismens rutine repertoire med energi, som er klar og tilgængelig for at tillade dens funktion. Antonovsky definerer således *stressorer* som krav fra det interne eller eksterne miljø, som forstyrrer dens homeostasis, hvor genoprettelse afhænger af en ikke-automatisk og ikke-parat og utilgængelig energiforbrugende mekanisme (Antonovsky 1979: 70-73).

Om et givent fænomen, oplevelse eller stimuli opleves som en stressor eller ikke, afhænger af både den betydning den har for personen, samt af det repertoire af de tilgængelige homeostase-opretholdende mekanismer. Ifølge Antonovsky er, at der er en konsensus om hvad der er en stressor gennem menneskets natur og kultur og selvom fænomener som defineres som stressorer er forskellige er den måde man konfronterer stressoren på relativt ens og afviger minimalt fra hinanden (Antonovsky 1979:71 - 73). Ifølge Antonovsky kan alle mennesker være udsat for stressorer uafbrudt, selv de personer som lever i de mest godartede og beskyttede miljøer (Antonovsky 1979:76-77). Som beskrevet i indledningen anskuer dette speciale det videregående uddannelsessystem, samt elementerne heri som en stressor, da undersøgelser viser, at en stor del af studerende anser den videregående uddannelsessystem, som værende årsag til deres stressniveau (jf. Problemfelt)I overensstemmelse med Antonovskys perspektiv på en stressor, er der konsensus om i blandt de studerende, at videregående uddannelse er en stressor. Imidlertid vil der stadig være forskel på hvorvidt den enkelte studerende opfatter den videregående uddannelse og dets elementer som en stressor, da opfattelsen afhænger af den betydning den har for den enkelte studerende og de homeostase-opretholdende- eller coping mekanismer den studerende har til rådighed. Det kan således siges, at for nogle studerende vil den videregående uddannelse være en rutine stimuli og for andre studerende vil den være en stressor. Dog ændrer dette ikke på at videregående uddannelser opfattes som stressor i dette speciale.

En supplerende pointe til definitionen af stressorer er, at Antonovsky mener at det er vigtigt at skelne i mellem stress og spænding (*tension*), da begrebet stress er en bidragende faktor i patogenese, hvorimod spænding kan være salutogenetisk, da den kan blive ledsaget af både negative og positive påvirkninger (Antonovsky 1979: 94-96). I denne sammenhæng inddrager han begrebet *spændingsstyring* (*tension management*), hvilket han beskriver som den hurtighed og fuldstændighed, hvorpå problemer løses og spænding spredes. Denne spændingshåndtering antages som værende afhængig af de *generaliserede resistensressourcer* (GRR).

Generaliserede resistensressourcer

De generaliserede resistensressourcer (GRR) er kognitive og emotionelle ressourcer, som kan facilitere spændingsstyring og således er de bestemmende for, hvor man befinder sig på sundhed/sygdom kontinuummet (Antonovsky 1979: 99-100; Frankenhoff 1998: 512).

GRR er således indlærte erfaringer eller måder at håndtere stressoren. Udover at være en copingmekanisme eller strategi er det GRR et trossystem, som er udviklet på baggrund af stimulus respons, som er vigtige for de indlærte adfærdsmønstre. Individets styrke af dets SOC afgøres af i hvor høj grad individet gentagende gange er i stand til at anvende GRR ved udsættelse for stressorer gennem livet (Nel et al. 2004: 47). Overordnet identificerer Antonovsky tre former for GRR, hvor den første er på individniveau og drejer sig om individets tilpasningsevner til forskellige niveauer herunder fysiologiske, biokemiske, psykologiske, kulturelle og sociale stressorer. Den anden form for GRR drejer sig om båndet til den konkrete anden og kan være på familieniveau og den tredje form er på samfunds niveau og drejer sig om forpligtelse og institutionaliseret bånd mellem individ og samfund (Antonovsky 1979: 107-118). I nærværende speciale benyttes de GRR, som de studerende har opnået gennem sine forældre, som forankrer sig i individets tilpasningsevner. Disse GRR kobles her sammen med Bourdieus kapitaler og vil uddybes i afsnittet omhandlende sammenspillet mellem teorierne i specialet.

Sense of coherence

Den centrale del for Antonovskys teori og for undersøgelse af de studerendes trivsel på de videregående uddannelser, er netop sense of coherence (SOC), som på dansk vil betegnes som *oplevelsen af sammenhæng*.

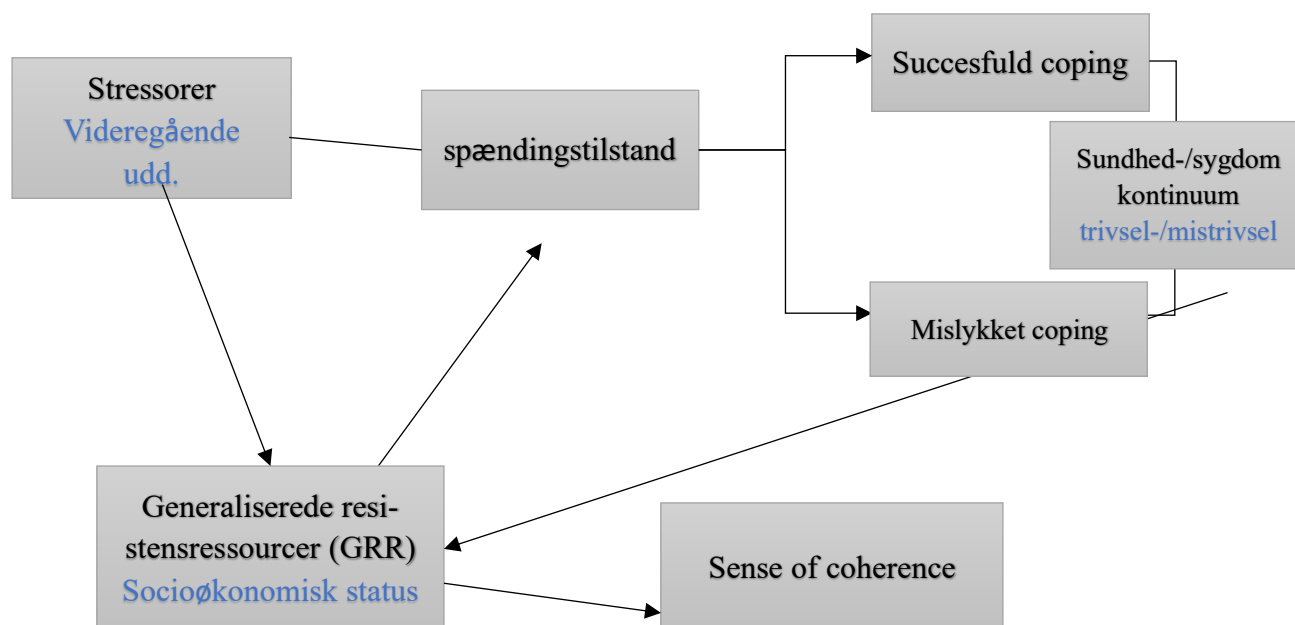
SOC er defineret som en global orientering, der udtrykker omfanget af et individets gennemgribende og vedvarende tillid til at de stimuli, som individet udsættes for i det eksterne eller interne miljø er strukturerede, forudsigelige og kan forklares, samt at individet har tilgængelige ressourcer til at imødekomme de krav som disse stimuli stiller og at disse krav er værd at investere og engagerer sig i (Antonovsky 1993: 725). I denne definition indgår tre komponenter, som er *forståelighed* af en given stressende situation, *håndterbarhed*, som er individets ressourcer til at bearbejde denne situation og *meningsfuldhed*, som er den kognitive og emotionelle opfattelse af situationen (*comprehensibility, manageability and meaningfulness*) (Frankenhoff :513). Det vil sige, at individet har en stærk SOC hvis individet er i stand til at forstå en given stressende situation, samt kan håndtere den og at den giver mening for denne person. Ifølge Antonovsky skal SOC forstås som situations – eller rollebundet, men som en orientering, hvor man befinder sig på et punkt på SOC skalaen. Antonovsky gør dog opmærksom på, at det nærmest er umuligt at befinde sig ekstremt højt på SOC-skala og indehave en fuldkommen grad af SOC.

Det er også væsentligt at bemærke, at en persons SOC udgøres af alle af personens livserfaringer og begivenheder, som er bestemmende for hvor personen befinder sig på SOC kontinuummet. Det er ikke en mulighed at udpege alle de livsbegivenheder, som er relateret til den studerendes liv for at måle deres SOC på grund af operationelle begrænsninger i det valgte datasæt (Antonovsky 1979: 87-88). I specialet vil de studerendes SOC således ikke kunne måles direkte, men nærmere et begreb som laves svage teoretiske fortolkninger af i kraft af resultaterne.

På trods af at de studerendes copingressourcer ligeledes ikke kan måles direkte, vil der laves stærkere antagelser om dette, da coping ligger i mellem specialets afhængige og uafhængige variabel.

For at illustrere den endelige sammenhæng mellem komponenterne i Antonovskys teori (Antonovsky 1979: 87-88) har jeg, med inspiration fra Antonovskys salutogenetiske model udformet en forsimplet model af denne.

Figur 4: Forsimplet illustration af den salutogenetiske model

I den forenklede model ses de forventede sammenhænge mellem den forventede sammenhæng med specialets afhængige, socioøkonomisk status og uafhængige variabel trivsel. Gennem modellen fremgår det således at Antonovskys salutogenetiske model er passende til at koble videregående uddannelse til de studerendes trivsel, hvor videregående uddannelse vil opfattes som stressoreren og alt efter de studerendes GRR (socioøkonomisk status) overfor denne stressor, desto højere vil deres trivsel være.

Sammenspil mellem teorierne

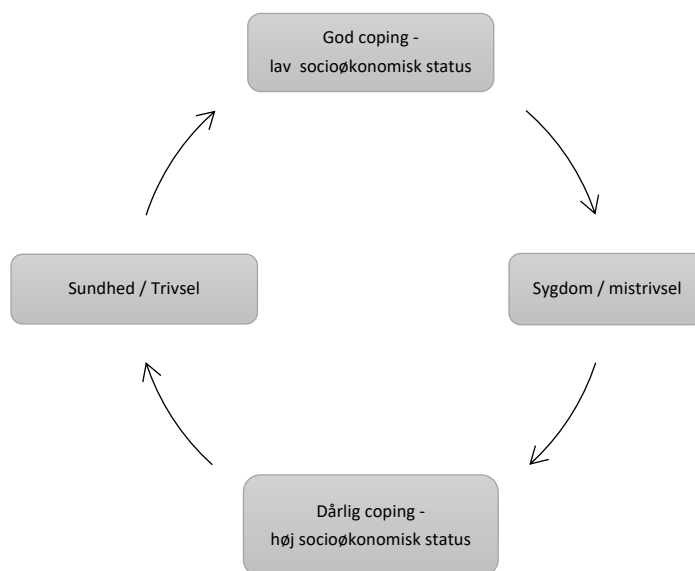
I nærværende speciale anskues de to teorier som værende komplementære, da de hver især kan besvare forskellige dele af problemformuleringen og

Bourdieu's teori danner en overordnet ramme og kontekst for undersøgelsen ved at fokusere på uddannelsessystemet. Teorien giver et indblik i ulighed indenfor uddannelsessystemet og dette fokus gør at den kan appliceres på den det nærværende speciales problemstilling. Teorien benyttes med det overordnede formål om at afdække den uafhængige variabel som er de studerendes socioøkonomiske status, som afdækkes med kulturel og økonomisk kapital.

Ligeledes har teorien den fordel, at den også kan medføre antagelser om hvordan de studerende trives inden for de videregående uddannelse. Som beskrevet, antages det, at de studerende som har de

rette mængder kulturel og økonomisk kapital og den rette habitus som valueres inden for feltet af videregående uddannelse også er de studerende, som vil trives godt. Omvendt, vil de studerende ikke har de rette mængder af kulturel og økonomisk kapital trives dårligere. Disse antagelser kan ses i sammenhæng med den Antonovskys sundhed/sygdom kontinuum i nedenstående figur.

Figur 5 Illustration af sammenhængen mellem socioøkonomisk status, coping og trivsel.

Selvom socioøkonomisk status er står skrevet sammen med coping i ovenstående model opfattes de som forskellige elementer. Som beskrevet anskues socioøkonomisk status som de studerendes GRR, som kan være facilitere coping og dermed kan ressourcerne være afgørende for hvor den studerende befinder sig på kontinuummet for sundhed-/og sygdom eller i denne kontekst, trivsel-/mistrivsel. Som udgangspunkt kan GRR kan være forskelligartede og omfattende, hvilket betyder at der er op til den enkelte at afgøre ressourcerne, men Antonovsky har beskrevet flere forskellige typer af GRR. Han beskriver blandt andet *materielle GRR* i form af rigdom og penge og *kognitive GRR*, som fx videns og uddannelsesmæssige færdigheder eller viden generelt (Nel et al. 2004: 47). I specialet antages de beskrevne GRR typer som værende sammenlignelige med de indikatorer de studerendes socioøkonomiske status er sammensat af. Den økonomiske kapital kan sammenlignes med de materielle GRR og den kulturelle kapital kan sammenlignes de kognitive GRR.

Kapitel 3: Metode

Dette kapitel har til formål at give et indblik i specialets metodiske fremgangsmåde. Kapitlet startes ud med en beskrivelse af det valgte datasæt til at undersøge specialets problemstilling. Derefter operationaliseres på baggrund af den præsenterede teori og begreber, som skal benyttes i de senere analyser. Til sidst i afsnittet præsenteres analysestrategien, samt de forudsætninger, der skal være til stede.

Beskrivelse af datasæt

Dette speciale tager udgangspunkt i Trond Beldo Klausen og Jørgen Goul Andersens datasæt ”Fooling Around” fra 2009, som er en tværsnitsundersøgelse udført i samarbejde med Socialforskningsinstituttet, SFI. Ud af undersøgelsens fire delundersøgelser, tager jeg udgangspunkt i data fra undersøgelsen betegnet med 5898. Populationen i den specifikke delundersøgelse består af personer, der er begyndt på en lang videregående uddannelse i 2006, hvilket er udregnet ud fra tidspunktet den studerende starter efter bachelor er afsluttet. Desuden består populationen af personer der er påbegyndt en mellemlang videregående uddannelse i 2004 eller 2005 (SFI-Surveys 2009: 4). Personerne blev tilfældigt udvalgt, samt gennemført ved hjælp af CATI, som betyder *Computer-Assisted Telephone Interviewing* (SFI-Surveys 2009:5).

Undersøgelsens samlede svarprocent ligger på 75 %, hvilket vurderes som en høj svarprocent, hvilket er 887 gennemførte interviews . Udgangspunktet for samplet var 1900, med 950 personer for hver af de to grupper, men efterfølgende sker der flere frasorteringer blandt andet grundet personer uden telefonnummer, bortrejste, nægtede at deltager eller ikke blev truffet. Stikprøven ender derfor på 1188. I gruppen for videregående uddannelser er stikprøven på 622 personer og for personer med mellemlang videregående uddannelser er stikprøven på 566 personer og derfor kan stikprøven anses som værende selekteret (SFI-Surveys 2009: 4). Der er ikke nogen sikkerhed for at de personer fra det oprindelige sample som fx ikke blev truffet eller ikke var registreret under et telefonnummer repræsenterer en selekteret gruppe af studerende. I specialet antages det derfor at datasættet er præget af *missing værdier*, hvilket kan resultere i en skæv fordeling i stikprøven og biased estimater og fejlagtige resultater og konklusioner. Bortfald vil, uanset årsagen, altid føre til fald i repræsentativitet (Treiman 2009: 79).

Da jeg ikke har stået bag dataindsamlingen, kan der være både fordele og ulemper forbundet med det. Overordnet havde undersøgelsen "Fooling Around" til formål at belyse studerendes overvejelser vedrørende studievalg, færdiggørelse heraf, samt sabbatårets betydning på baggrund af politikere og fagfolks opfattelse af at unge skal igennem uddannelsessystemet i en fart (SFI-Surveys 2009:16). Undersøgelsen indeholder nogle af de samme problemstillinger, som i mit speciale, dog har det ikke været med specialets problemformulering som formål. Dette afspejler sig i variableerne i datasættet, da der i forhold til afdækningen af min problemstilling, da der er variable, som ikke er tilgængelige, samt en del overflødige og irrelevante variable i datasættet.

Det er især i afdækningen af de studerendes trivsel er en udfordring for den interne validitet. På samme måde forældres indkomst er en manglende variabel, som vil kunne måle socioøkonomisk status mere præcist. På baggrund af manglende variable er der således risiko for omitted variable bias, hvilket vil sige at de uobserverbare variable korrelerer med de observerbare variable. Dette kan give risiko for, at de kausale sammenhænge enten over- eller underestimeres (Treiman 2009:106)

Operationalisering

I dette kapitel har til formål at operationalisere specialets problemstilling og de tilhørende begreber og dermed gøres målbare til analysen. Operationaliseringerne baseres først og fremmest på de præsenterede teoretiske perspektiver, men også på tidligere litteratur, som har til formål at underbygge de operationelle beslutninger inden for datasættets rammer. Kapitlet indledes med operationalisering af specialets uafhængige variabel socioøkonomisk status og herunder hvordan den økonomiske og kulturelle kapital måles. Derefter operationaliseres specialets afhængige variabel trivsel. Til sidst operationaliseres specialets centrale kontrolvariabel felter og de resterende variable, køn, alder, økonomisk støtte, karaktergennemsnit og tid brugt på uddannelsen.

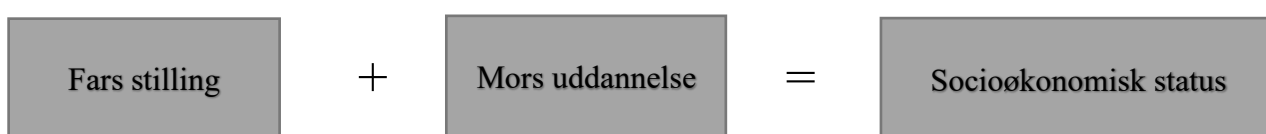
Socioøkonomisk status (uafhængig variabel):

I dette afsnit vil jeg redegøre de studerendes socioøkonomiske status bliver målt med udgangspunkt i Bourdieus indikatorer kulturel og økonomisk kapital. Forskning inden for uddannelse og ulighed måler ofte den økonomiske kapital ud fra forældres lønoplysninger og ejendomsværdi og lignende

(fx i Hansen & Mastekaasa 2006; Jæger & Holm 2007). Dog er der begrænsninger i forhold til indikatorer på forældrenes økonomiske kapital, som fx med indkomstvariabel. Af denne årsag undlades det at operationalisere økonomisk kapital direkte, men i stedet for tages der udgangspunkt i en intervenserende variabel, som indfanger faderens stilling, som vil være en delvis indikator for den økonomiske kapital, samt kulturel kapital. Desuden vil mors uddannelse vil være en indikator for den kulturelle kapital. Disse variable vil lægges sammen til et indeks.

Sammenhængen forestilles at se ud på følgende måde:

Figur 6: Sammensætning af variabelen socioøkonomisk status

Faderens stilling

Faderens stilling kan være en indikator for deres lønniveau, som de kan opnå i den pågældende stilling. Ud fra dette kan det argumenteres for, at det også er et billede af faderens økonomiske kapital, da stillingen er et udtryk for, hvor meget de kan tjene. Dog kan stilling også være et udtryk for kulturel kapital (Bourdieu 1979: 21) Udover dette, argumenter Ganzeboom et al. for at stillingskategorier kan være et udtryk for en intervenserende aktivitet i mellem uddannelse og indkomst, da uddannelse er adgangsgivende til personens stilling og stilling er adgangen til et bestemt lønniveau (Ganzeboom et al. 1992: 9-10). På baggrund af dette argument benyttes faderens stilling som en indikator for socioøkonomisk status ud fra følgende spørgsmål i datasættet:

Hvad var din fars stilling, da du var 15 år?

For at inddele faderens stilling efter løn tager jeg inspiration fra Danmarks statistiks fagklassifikation, DISCO-08, som er en hierarkisk inddeling i klart definerede grupper i forhold til de opgaver der udføres i jobbet eller i stillingen. DISCO-08 er en dansk version af den internationale fagklassifikation *ISCO* (Danmarks Statistik 2011: 6). Denne inddeling vælges med inspiration fra Ganzeboom et al., da benytter sig af en lignende klassifikation (Ganzeboom et al. 1992: 33-51). Inddelingen fra Ganzeboom et al. benyttes ikke til inddelingen, da det vurderes, at brugen af DISCO-08 er i dansk kontekst og dermed også nemmere at applicere.

Inddelingen er opbygget og udformet ud fra begreberne *arbejdsfunktion* og *færdigheder*. Arbejdsfunktion defineres som ”et sæt af arbejdsopgaver, der i indhold og opgaver er karakteriseret ved høj grad af ensartethed”. Det er gennem tilknytning til arbejdsfunktion, at personen tildeles en stillingsbetegnelse (Danmarks Statistik 2011: 67). Færdigheder er personens evne til at varetage opgaverne inden for en given arbejdsfunktion (Danmarks Statistik 2011: 67).

Fagklassifikationen er en inddeling i ti grupper, som ser ud på følgende måde:

Tabel 1: DISCO-08 inddeling

Hovedgruppe i DISCO-08 Færdighedsniveau	
1	Ledelsesarbejde 3 + 4
2	Arbejde, der forudsætter viden på højeste niveau inden for pågældende område ⁴
3	Arbejde, der forudsætter viden på mellemniveau 3
4	Almindeligt kontor- og kundeservicearbejde 2
5	Service- og salgsarbejde 2
6	Arbejde inden for landbrug, skovbrug og fiskeri ekskl. medhjælp 2
7	Håndværkspræget arbejde 2
8	Operator- og monteringsarbejde samt transportarbejde 2
9	Andet manuelt arbejde 1
0	Militært arbejde 1 +2 4

Da variablen fars stilling udgøres tekstvariable, har jeg inddelt disse manuelt ind i hver passende kategori, hvilket er blevet udført for i alt 576 observationer. En af årsagerne til det høje antal af observationer under variablen, er at de samme stillinger er indskrevet af interviewererne på vidt forskellige måder og derfor er der et øget antal, fx er ”folkeskolelærer” skrevet på vidt forskellige måder; ”Folkeskolelære”, ”Folkeskolelærer”, ”Lærer på teknisk skole”, ”Lærer, folkeskole”. Disse variable er sammenkodet manuelt til én kategori.

Stillingerne fra datasættet inddeles i de kategorier som passer med betegnelserne i DISCO-08 inddeling. I beskrivelsen af inddelingen findes detaljerede beskrivelser af indholdet i de forskellige kategorier og for at sikre at inddelingen af fars stilling udføres konsekvent, er disse beskrivelser fulgt nøje (Danmarks Statistik 2011: 19-22).

For ikke at ende med små grupper efter inddelingen af variabelen fars stilling sammenlægges grupperne til i alt fem hovedkategorier. Dog fjernede jeg kategorien ”militært arbejde” og fordelte dem ud på de andre grupper. Dette er udført, da arbejdsopgaverne i høj grad kan sammenlignes med de civile arbejdsfunktioner og dermed kan de indgå heri (Danmarks Statistik 2011:23). Med hensyn til de andre grupper blev de sammenlagt ud fra en formodning om at de sammensatte grupper vil tjene det samme. Det vil sige, at kategorierne ”Udenfor arbejdsmarkedet og ”andet manuelt arbejde” blev lagt sammen til kategorien ”Udenfor arbejdsmarkedet og manuelt arbejde” og kategorierne ”Arbejde inden for landbrug, skovbrug og fiskeri ekskl. medhjælp” og kategorien ”Håndværkspræget arbejde” blev sammenlagt til kategorien ”Håndværks- og landbrugspræget arbejde”. Derudover blev kategorierne ”Arbejde, der forudsætter viden på mellemniveau” og ”Almindeligt kontor- og kundeservicearbejde” sammenlagt til kategorien ”Service- og rådgivningsarbejde”. Kategorien ”Ledelsesarbejde” forbliver uændret. De fem hovedkategorier kan ses i nedenstående tabel.

Tabel 2: Inddeling af variabelen "Fars stilling"

Fars stilling	Frekvens	Procent
Udenfor arbejdsmarkedet og manuelt arbejde	55	6.54
Håndværks- og landbrugspræget arbejde	173	20.57
Service- og rådgivningsarbejde	167	19.86
Vidensarbejde på højt niveau	249	29.61
Ledelsesarbejde	197	23.42
Total	841	100.00

Set i lyset af Bourdieus forståelse af placering i det sociale rum, vil et kritikpunkt til nærværende speciales inddeling af faderens stilling være, at denne inddeling er for snæver og ensidig, da Bourdieu argumenterer for, at forskellige stillinger har divergerende niveauer af kulturel og økonomisk kapital, fx har lærer højere kulturel kapital end en bankmand selvom de i denne inddeling indgår i samme kategori (Bourdieu 1979: 21-23). Dog hvis man ser på dimensionen som indfanger den samlede mængde af kapital (jf. teoriafsnit), vil begge af de omtalte stillinger være placeret stort set lige højt på dimensionen (Bourdieu 1979: 21-23). Da variabelen betragtes som værende en intervenserende funktion kan det retfærdiggøres at det også er den samlede mængde af kapital som tages i betragtning.

Inddeling af fars stilling er en ordinal skaleret variabel, som bliver til en intervalskaleret variabel, når den, sammen med variabelen mors uddannelse bliver sammensat til et indeks og dette giver mulighed

for at benytte variablen i en lineær regression (jf. Analysestrategi). Udover at benytte fars stilling og mors uddannelse som et samlet mål påtænkes det at udføre separate analyser med sammenhængen mellem fars stilling som en uafhængig variabel X og trivsel Y. Da man i de fleste tilfælde ikke benytter ordinalskalerede variable i en lineær regression (Treiman 2006: 89-91), omkodes faderens stilling til en ny dummyvariabel, da det er muligt at benytte dummyvariable som uafhængig variabel i en lineær regression. Inddelingen af faderens stilling inddeles i kategorierne 0 "Lav stilling", hvori kategorierne "Udenfor arbejdsmarkedet og manuelt arbejde" "Håndværks- og landbrugspræget arbejde" og "Service- og rådgivningsarbejde" indgår, samt 1 "Høj stilling", hvori "Vidensarbejde på højt niveau" og "Ledelsesarbejde"

Tabel 3: "Fars stilling" inddelt i dummyvariabel

Fars stilling - dummy	Frekvens	Procent
Lav stilling	395	46.97
Høj stilling	446	53.03
Total	841	100.00

Moderens højest gennemførte uddannelse

Spørgsmålet *hvad er din mors højeste uddannelse* inddrages som en variabel, som indikator for kulturel kapital og inkorporeres i den samlede indikator for socioøkonomisk status. Argumentet for at inddrage mors uddannelse, kan findes i Baklanov & Munk, som i konkluderer at moderens uddannelse har størst betydning for børnenes uddannelsesvalg og sandsynligheden for at de søger ind på en videregående uddannelse (2014). Inkluderingen af mors uddannelse, som en indikator for kulturel kapital på, set i forhold til den begrænsede indikator for økonomisk kapital i det samlede mål for socioøkonomisk status, kan vække undring over den ulige fordeling af kulturel og økonomisk kapital. Inddragelsen aspektet af uddannelse kan dog begrundes med, at flere undersøgelser udført i skandinaviske lande peger på at forældres kulturelle kapital målt ud fra uddannelsesniveau har større betydning for ulighed i uddannelsessystemet sammenlignet med økonomiske ressourcer (Hansen & Mastekaasa 2006; Jæger & Holm 2007). Af denne årsag inddrages mors uddannelse som indikator for kulturel kapital på trods af den tilsyneladende ulige fordeling af kapitaler. En andet kritikpunkt vil være, at der risiko for at der kan opstå multikolineraritet, da den intervenserende variabel, fars

stilling, også har til en vis grad formål at være indikator for kulturel kapital. Dette testes for, senere i specialet (jf. Analysestrategi).

Variablen mors uddannelse er en forud udformet nominel kategorisk variabel. På samme måde som ved variablen fars stilling indeholder denne variabel også kategorier med utilstrækkeligt antal af observationer. Derfor er det også nødvendigt at sammenlægge flere af kategorierne. Variablens udgangspunkt ses i tabellen nedenfor.

Tabel 4: Eksisterende inddeling af variablen "Mors uddannelse"

Mors højeste fuldførte uddannelse	Frekvens	Procent
1. Ingen erhvervsuddannelse	132	15.09
2. Specialarbejderkursus	5	0.57
3. Erhvervsfaglig uddannelse op til 1 år	39	4.46
4. Fuldført lærlinge og EFG uddannelse	74	8.46
5. Anden faglig uddannelse	52	5.94
6. Kort videregående uddannelse (under 3 år)	86	9.83
7. Mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)	305	34.86
8. Lang videregående uddannelse (5 år eller derover)	111	12.69
9. Anden erhvervsuddannelse	26	2.97
88. Ved ikke	45	5.14
Total	875	100.00

Den nye kategorisering er udført med inspiration fra Danmark statistiks rangering af uddannelser efter antal år uddannelserne tager at gennemføre. Den er inddelt i Grundskolen, Erhvervsuddannelse, Kort videregående uddannelse, Mellemlang videregående uddannelse og Lang videregående uddannelse (Danmarks Statistik 2020:6). Denne rangering sammenholdes med den præsenterede inddeling af variablen fars højeste gennemførte uddannelse og herfra vurderes det, hvor kategorierne passer bedst ind i forhold til Danmark statistiks inddeling.

Kategorien "Ingen erhvervsuddannelse" bliver til den nye kategori "Grundskolen". Under kategorien "Erhvervsuddannelse" placeres "Erhvervsfaglig uddannelse op til 1 år", "Fuldført lærlinge eller EFT uddannelse", "Specialarbejderkursus" og "Anden erhvervsuddannelse". Under kategorien "Kort vi-

deregående uddannelse” placeres ”Anden faglig uddannelse” sammen med ”Kort videregående uddannelse(under 3 år)”. Kategorierne ”Mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)” og ”Lang videregående uddannelse (5 år eller mere)” forbliver uændret og beholder navnene. Kategorien ”Ved ikke” og de 51 observationer fjernes og vil indgå som missing observationer, da den ikke kan bidrage med information. Variablen ender på 819 observationer og ændringerne kan således ses i nedenstående tabel.

Tabel 5: Inddeling af variabelen "mors uddannelse"

Mors uddannelse	Frekvens	Procent
Grundskole	132	15.90
Erhvervsuddannelse	144	33.25
Kort videregående uddannelse	138	49.88
Mellemlang videregående uddannelse	305	86.63
Lang videregående uddannelse	111	13.37
Total	830	100.00

Det er inddelingen i den ovenstående tabel, som vil benyttes i det samlede indeks for socioøkonomisk status. På samme måde som ved fars stilling, vil der også udføres en separat analyse med moderens uddannelse X og Trivsel Y med kontrolvariable inkluderet. Derfor vil denne variabel inddeles i en dummy, med 0 ”Lav” kulturel kapital og 0 ”Høj” kulturel kapital. Fordelingen af respondenter i for de to grupper ses i nedenstående tabel.

Tabel 6: Inddeling af variabelen "mors uddannelse" til dummyvariabel

Mors uddannelse - dummyvariabel	Frekvens	Procent
Lav kulturel kapital	414	49.88
Høj kulturel kapital	416	50.12
Total	830	100.00

Socioøkonomisk status (indeks)

De to omkodede variable ”Fars stilling” og ”Mors uddannelse” bliver nu omformet til et sammensat mål, som har til hensigt at reducere kompleksiteten i analyserne. Som beskrevet i indledningen af afsnittet vil variablerne blive sammensat til et indeks, som har til hensigt at belyse socioøkonomisk baggrund. Én af forudsætningerne for at konstruere et indeks er, at spørgsmålene har samme værdier. Denne forudsætning er netop opfyldt ved, at der i begge variabler indgår fem kategorier. Variablerne lægges dermed sammen til et samlet indeks og denne ses i nedenstående tabel.

Tabel 7: Indeks - socioøkonomisk status

Socioøkonomisk status	Frekvens	Procent
0	15	1.88
0.5	41	5.14
1	102	12.78
1.5	108	13.53
2	129	16.17
2.5	88	11.03
3	110	13.78
3.5	146	18.30
4	59	7.39
Total	798	100.00

Da der i ovenstående tabel er flere små grupperinger, samt at den er kompleks reduceres grupperne til kategorierne ”Høj-”, ”Mellem-” og ”Lav SES”. Dette fører til grupper som er mere ensartede da der i grupperne ”Høj-” og ”Mellem SES” er næsten lige mange, hvor ”Lav SES” er gruppen med færrest observationer. Den nye inddeling, som vil blive benyttet i den videre analyse ses i følgende tabel.

Tabel 8: Rekodet skala - socioøkonomisk status

Forældres socioøkonomiske status (SESny)	Frekvens	Procent
Lav SES	158	19.80
Mellem SES	325	40.73
Høj SES	315	39.47
Total	798	100.00

Trivsel (Afhængige variable):

Operationaliseringen af den afhængige variabel, som har til formål at afdække de studerendes trivsel, tager afsæt i specialets forståelse af trivsel ud fra Psykologisk Pædagogisk Ordbogs definition af trivsel, samt Sundhedsstyrelsens definition af mentalt helbred (DCUM 2016: 1; Sundhedsstyrelsen

2020). Valget af de spørgsmål som skal måle trivsel, tager først og fremmest udgangspunkt i Psykologisk Pædagogisk ordbogs definition som b.la. beskriver trivsel som en tilstand af tilfredshed (DCUM 2016: 1). Med begrebet tilfredshed som omdrejningspunkt, udvælges nedenstående spørgsmål til at indfange trivsel.

Tabel 9: Spørgsmål til variabelen "Trivsel"

Spørgsmål	Svarmuligheder
"Hvor tilfreds er du alt i alt med den uddannelse du er i gang med?"	0- 10, 10 = meget tilfreds og 0 = meget utilfreds, ved ikke
"Alt i alt, hvor tilfreds vil du sige, at du er med tilværelsen for tiden?"	0- 10, 10 = meget tilfreds og 0 = meget utilfreds

Da de ovenstående spørgsmål, som hhv. spørger ind til de studerendes tilfredshed med den uddannelse de er i gang med og deres tilværelse generelt, vurderes disse til at indfange trivsel ud fra Psykologisk Pædagogisk Ordbogs definition af trivsel.

Ligeledes vurderes valgte spørgsmål til at afdække trivsel også til at være i overensstemmelse med Sundhedsstyrelsens definition af mentalt helbred, herunder især spørgsmålet som spørger ind til de studerendes tilfredshed med tilværelsen. Dette antages med på baggrund af sætningen "[...] *hvor det enkelte menneske kan udfolde sine evner, håndtere dagligdags udfordringer og stress og indgå i fællesskaber med andre mennesker*", hvor det antages at kunne udfolde sine evner, håndtere dagligdags udfordringer og stress, samt indgåelse i fællesskaber med andre mennesker må være en kilde til generel tilfredshed med tilværelsen og dermed også en indikator for trivsel.

Disse spørgsmål sammensættes til én variabel, som har til formål at være et mål for de studerendes trivsel. Det sammensatte mål beholdes som en intervalskaleret variabel (se deskriptiv analyse).

Dog vil de også benyttes hver for sig i de senere analyser og herunder måle trivsel separeret

Kontrolvariable

Felter

Variabelen felter inddrages i dette speciale for at undersøge den horisontale stratifikation, da flere undersøgelser peger på, at forældres socioøkonomiske status har indvirkning på om de studerende

vælger at læse på videregående uddannelser, som i dette speciale karakteriseres som ”hårde” eller ”bløde” fag (Biglan 1973: 201-202).

For at operationalisering denne benyttes en variabel, som spørger ind til hvilken uddannelse de studerende studerer på. Spørgsmålet er formuleret på følgende måde i datasættet:

”Hvilken videregående uddannelse er du i gang med nu?”

Variablen operationaliseres med inspiration fra Biglans klassificering i hårde og bløde studier (Biglan 1973: 201-202). De bløde studier er karakteriseret ved, at være mere plurale, som eksempelvis sociologi og antropologi, hvorimod de hårde studier har indhold, som er mere stærkt kvalificeret hierarkisk arrangeret, hvilket eksempelvis kan være fag som økonomi eller ingeniørfag (Munk & Thomsen 2018: 12). På samme måde som variabelen ”fars stilling” er variabelen, som bliver benyttet til at indfange felter også tekstvariable. Disse tekstvariable er inddelt manuelt i forskellige faggrupper, for i alt 657 observationer.

Kategorien *Humaniora og pædagogik* dækker over uddannelser, som bl.a. cand. mag, sprogfag, lærer- og pædagoguddannelser. *Businessfag* omfatter fag som bl.a. erhvervsøkonomi og andre businessfag. I gruppen *Socialvidenskab* indgår fag som jura og statskundskab og i gruppen *Naturvidenskab og sundhed* indgår fag som eksempelvis biologi, medicin og fysik. I den sidste kategori *Arkitekt- og ingeniørfag* indgår de fag som titlen antyder.

Inddelingen i faggrupperne blev udført for at danne et overblik over variabelen, samt at sikre en mere gennemsigtig proces, samt for at styrke argumentationen for opdeling i ”hårde” og ”bløde” uddannelser.

Tabel 10: Faggruppeinddeling til variabelen ”Felter”

Faggruppeinddeling	Frekvens	Procent
Humaniora og pædagogik	198	30,89
Businessfag	133	20,75
Socialvidenskab	123	19,19
Naturvidenskab og sundhed	124	19,34
Arkitekt-/ingeniørfag	63	9,38
Total	641	100,00

I den ovenstående tabel ses inddelingen i faggrupperne. På tallene ses det, at fordelingen respondenter er ulige fordelt i mellem de valgte faggrupper, hvor *Arkitekt- og ingeniørfag* har 63 respondenter, er der 198 respondenter i kategorien *Humaniora og pædagogik*. Da denne ulige fordeling af respondenter kan være problematisk i den senere analyse, sammensættes faggrupperne således, at variablen felter bliver en dikotom variabel, som bliver inddelt i ”hårde” og ”bløde” uddannelser. Denne inddeling muliggør en mere lige fordeling af felterne. Under de bløde fag indgår fagene *Humaniora og pædagogik*, samt *Socialvidenskab*. Grupperne *Businessfag*, *Naturvidenskab og sundhed*, samt *Arkitekt- og ingeniørfag* indgår under de hårde fag. Denne inddeling stemmer også overens med Biglans inddeling i hårde og bløde fag (Biglan 1973: 201-202). Den endelige opdeling ses i nedenstående tabel:

Tabel 11: Inddeling af variablen ”Felter” i ”Hårde-” og ”Bløde” fag

Felter	Frekvens	Procent
Bløde fag	321	50,08
Hårde fag	320	49,92
Total	641	100,00

Alder & køn

Kontrolvariablen ”alder” medtages på som en sociodemografisk indikator. Der er også eksempler på undersøgelser, som viser, at jo højere socioøkonomisk status forældrene har, desto hurtigere vil den studerende gennemføre deres uddannelse (Lund & Klausen 2016: 26-28). Derfor er det interessant at undersøge hvilken sammenhæng den har i det nærværende speciales problemformulering. Ud fra Lund & Klausen kunne det antages at de som gennemfører deres uddannelse hurtigst også er de studerende der trives bedst. Der kan god også være andre forklaringer, som at de studerende med lav socioøkonomisk status fx tager sabbatår eller arbejder mere ved siden af osv.

Variablen indeholder 887 svar og for at beholde variationen i variablen beholdes den som en intervalskaleret variabel, som går fra 21-63 år.

Den anden sociodemografiske indikator som inddrages i specialet er variablen ”køn”. Denne dikotome variabel går fra 0 ”mand” og 1 ”kvinde”. Fordelingen af respondenter ses i nedenstående tabel.

Tabel 12: Kontrolvariabel ”Køn”

Køn	Frekvens	Procent
Mand	359	40,47

Kvinde	528	59,53
Total	887	100,00

Årsagen til at inddrage køn kan bl.a. begrundes med at en undersøgelse fra EVA peger på, at især kvinder er meget stressede på de videregående uddannelser og herunder de kvinder som ikke har mulighed for at tale med deres familie eller venner om det, altså uden social støtte (2019: 9-10)

Økonomisk støtte

Variablen økonomisk støtte inddrages som kontrolvariabel på baggrund af antagelsen om at de studerende, som modtager økonomisk støtte fra deres forældre, kan have færre bekymringer i hverdagen fx i forhold til at betale regninger eller købe bøger til studiet og derfor antages variabelen at have en positiv effekt på trivsel.

Det tilhørende spørgsmål til variabelen er formuleret på følgende vis i datasættet: *"Modtager du økonomisk støtte fra dine forældre?"*

Variablen er en dummyvariabel, hvor 0 = "Nej" og 1 = "Ja". Fordelingen af respondenter ses i nedenstående tabel.

Tabel 13: Kontrolvariabel "Økonomisk støtte"

Økonomisk støtte	Frekvens	Procent
Nej	436	67,08
Ja	214	32,92
Total	650	100,00

Karaktergennemsnit

Variablen karaktergennemsnit fra de studerendes videregående uddannelse medtages på baggrund af antagelsen om, at socioøkonomisk status har en betydning for hvor højt et karaktergennemsnit de opnår på den videregående uddannelse. Dette antages på baggrund af at de studerende som har den rette habitus og kulturelle kapital også er de studerende som opnår det højeste karaktergennemsnit i kraft af deres velansete måde at begå sig inden for feltet. Denne pointe støttes med en undersøgelse

fra Norge af Hansen & Mastekaasa, som konkluderer at social status påvirker de studerendes karakterer, så de studerende med høj socioøkonomisk status er også de der opnår højeste karakter på videregående uddannelser (Hansen & Mastekaasa 2006: 288-289).

På baggrund af dette, antages karaktergennemsnit at have en betydning for hvordan de studerende trives på studiet. Det antages, at de studerende med et karaktergennemsnit i den høje ende trives bedre sammenlignet med de studerende som har et karaktergennemsnit der er i den lave ende, da i kraft af deres høje socioøkonomisk status og karakterer også vil have følelsen af at passe bedre ind på uddannelsen.

Respondenterne fra datasættet kunne enten vælge at svare igennem den gamle 13skala eller den nyere 7-trins skala på spørgsmålet "*Hvad ligger dit karaktergennemsnit på i dag?*".

Disse to skalaer er hver omkodet til tre kategorier; lav, mellem og høj, og derefter er skalaerne sammensat til én variabel med og med hjælp fra en oversættelseskema er tilsvarende kategorier i hver karakterskala sammensat (Børne- og undervisningsministeriet 2020).

Tabel 14: Kontrolvariabel "Karaktergennemsnit"

Karaktergennemsnit	Frekvens	Procent
Lav	192	34,16
Mellem	180	32,03
Høj	190	33,81
Total	562	100,00

Tid brugt på uddannelsen

Kontrolvariablen, som har til formål at indfange den mængde af tid, den studerende bruger på studiet, inddrages med baggrund i litteratur, som beskriver hvordan det typisk er studerende med lavt niveau socioøkonomisk status, som også er de der bruger mindre tid på studiet og mere tid uden for studiet (Hanson 2009: 40 -41). Af denne årsag er det interessant at se om der er en sammenhæng i mellem socioøkonomisk status, mængden af tid de studerende bruger på uddannelsen, samt om det har indvirkning på deres trivsel.

Spørgsmålet som tilhører variablen er formuleret således i datasættet: *Vil du sige, at du bruger mere eller mindre tid end den gennemsnitlige studerende på den uddannelse, du er i gang med?*

Variablen indeholder oprindeligt seks kategorier, men for at gøre grupperingerne mere størrelsesmæssigt mere ensartede, hvilket er udmundet i tre kategorier, som er ”bruger mindre tid end gennemsnittet” ”bruger gennemsnitlig mængde af tid” ”bruger mere tid end gennemsnittet”. Fordelingen af respondenterne kan ses i nedenstående tabel.

Tabel 15: Kontrolvariabel "Tid brugt på uddannelse"

Tid brugt på uddannelse	Frekvens	Procent
Mindre end gennemsnittet	182	28,75
Gennemsnitlig	295	46,60
Mere end gennemsnittet	156	24,64
Total	633	100,00

Det antages, at på baggrund af socioøkonomisk status' påvirkning på tid brugt på uddannelse, altså høj socioøkonomisk status betyder at de studerende bruger mere tid på studierne og således vil deres trivsel også stige.

Der antages således at være en medierende sammenhæng mellem socioøkonomisk status X, tid brugt på uddannelse Z og trivsel Y.

Analysestrategi

Følgende afsnit har til formål at præsentere den valgte analysemetode til at belyse problemstillingen. Den mest hensigtsmæssige analysemetode vurderes til at være den lineære regressionsmodel. Denne model samt de tilhørende forudsætninger beskrives og appliceres på specialet i dette afsnit.

Lineær regression

Som beskrevet i operationaliseringsafsnittet er både den uafhængige variabel, socioøkonomisk status X og afhængige variabel, trivsel Y intervalskaleret. Da de begge er intervalskaleret ligger variablerne op til en lineær regression, som analysemetode (Treiman 2006: 89-91). Den lineære regressionsmodel har til formål at estimere en ændring på én enhed og på X -variablen medfører af ændring på Y -variablen. Formlen for den lineære model ser således ud:

$$Y = \alpha + \beta X + u$$

Hvis den ovenstående formel sammenholdes med specialets variable, er Y = "Socioøkonomisk status" og X = "Trivsel". Hældningskoefficienten β angiver om socioøkonomisk status påvirker de studerendes trivsel. I de kommende analyser er det β som har interesse, da fejleddet, U , angiver den gennemsnitlige standardfejl, som er et udtryk for hvordan de faktiske observationer placerer sig i forhold til de estimerede observationer (Treiman 2006: 89-91)

Som det næste i dette afsnit vil jeg gennemgå de forudsætninger, som den lineære regression hviler på og skal være opfyldte før resultaterne kan benyttes.

Ikke multikollinearitet

Denne forudsætning omhandler, at der ikke må opstå multikollinearitet, hvilket opstår, når de uafhængige variable korrelerer for højt med hinanden. Dette kan medføre at koefficienternes værdier eller fortegn kan blive for ekstreme eller ændre sig (Romani 2017a:10). I operationaliseringen af begreberne til socioøkonomisk status, kan der være en mistanke om variablerne fars stilling og mors uddannelse korrelerer for højt sammen, da den intervenerende variabel fars stilling ansues som værende mellemled i blandt kulturel og økonomisk kapital.

For at teste, om der er multikollinearitet blev der gennemført en VIF-test, som viser hvor høj standardfejlen er ud fra koefficienterne. Standardfejlene vil således stige, hvis der er multikollinearitet. Den anbefalede grænseværdi for VIF-testen ligger på 3 og resultatet for den udførte test er på 1,06, hvilket er under grænseværdien (Romani 2017a:10). Dermed antages det, at der ikke er problemer med multikollinearitet i de udførte regressioner.

Eksogenitet

En anden forudsætning er, at der er eksogenitet, hvilket forsøges det at undgå at koefficienterne bliver fejlestimeret ved at undlade afgørende variable for den afhængige variabel. Ved denne forudsætning handler det derfor at undgå både at den afhængige variabel korrelerer med variable der ikke er medtaget i regressionen og at den uafhængige variabel korrelerer med den uafhængige (Treiman 2009:388). I dette speciale kan det antages at endogenitet som værende et problem, da der altid vil være ikke-observerbare variable i datasættet, som vil korrelerer med sammenhængen i mellem den afhængige og uafhængige variabel, samt fejleddet (Treiman 2009:388)

For at mindske problemet med eksognitet, tages der i dette speciale udgangspunkt i eksisterende litteratur, som har til formål at styrke argumentationen for valget af de inddragede variable.

Homoskedasticitet

En anden forudsætning for lineære regressioner er at der er homoskedacitet. Denne forudsætning vil ikke være opfyldt hvis fejleddet ikke har samme variation for hvilken som helst værdi af den uafhængige variabel, hvor der derved vil være heteroskedacitet. Dette kan testes for via en Breuch-Pagan-test, hvilket testes for i dette speciale (Romani 2017b:40-41). Testen viser, at der signifikansniveauet er på 0,000, hvilket vil sige, at der er heteroskedacitet med stor variation i værdierne af den uafhængige variabel. Løsningen på heteroskedacitet er, at der er benyttes robuste standardfejl, hvilket også imødekommes i dette speciale (Romani 2017b:43).

Kapitel 4: Deskriptiv analyse

I dette kapitel vil jeg præsentere projektets variable deskriptivt. Nedenstående ses en beskrivende tabel, som viser gennemsnittet, standardafvigelsen, samt minimum og maksimumsværdi og antallet af observationer for specialets anvendte variable.

Tabel 16: Beskrivelse af specialets variable

	Gennemsnitsværdi	Standardafvigelse	Minimum	Maksimum	Antal observationer
Afhængig variabel					
Trivsel	7,94	1,23	2,5	10	653
Uafhængig variabel					
Socioøkonomisk status	2,23	0,70	1	3	794
Kontrolvariable					
Felter	0,49	0,50	0	1	641
Alder	28,59	6,04	21	63	887
Køn	0,59	0,49	0	1	887
Tid på uddannelse	0,59	0,49	0	2	633

Trivsel

Trivsel måles ud fra et sammensat mål, der går fra 2,5 til 10. Det ses at de studerendes gennemsnitlige trivsel ligger på 7,94. Dette viser at der er en generel tendens til at størstedelen af de studerende scorer relativt højt på deres trivsel.

Socioøkonomisk status

Variablen, som har til hensigt at måle de studerendes socioøkonomiske status er, som beskrevet, et indeks, som får fra 1 til 3. I tabellen ses det, at de studerende har en gennemsnitlig værdi på 2,23 for deres socioøkonomiske baggrund. Dette betyder at de studerende gennemsnitligt har en socioøkonomisk baggrund der ligger i mellemkategorien.

Kontrolvariable

For kontrolvariablen "Felter" ses det at gennemsnitsværdien ligger på omkring 0,49, hvilket indikerer at de studerende stort set er fordelt ligeligt på de hårde og bløde uddannelser. For kontrolvariablen

”Alder” ligger gennemsnitsværdien på omkring 28,59, hvilket betyder, at den gennemsnitlige studerende, som er inddraget i undersøgelsen er omkring de 28,5 år, hvor den yngste studerende er 21 år og den ældste 63 år. En anden kontrolvariabel som inddrages er ”Køn”, hvor værdierne går fra 0, som er mand til 1, som er kvinde. Gennemsnitsværdien for denne variabel ligger på 0,59, hvilket betyder at der er en minimal overvægt at kvindelige studerende i undersøgelsen.

I forhold til kontrolvariablen ”tid brugt på studiet”, som indfanger den mængde af tid, som den enkelte studerende bruger på uddannelsen går værdierne fra 0 – 2 og gennemsnitsværdien ligger på 0,59. Denne værdi indikerer, at de studerende i undersøgelsen gennemsnitligt bruger mellem ”mindre” og ”gennemsnitligt” mængde af tid på deres uddannelse.

I det næste kapitel præsenteres og beskrives specialets resultater fra de udførte analyser.

Kapitel 5: Lineære regressioner

Regression 1: Sammenhæng mellem socioøkonomisk status, felter og trivsel

I nedenstående tabel ses specialets resultater fra de udførte lineære regressioner, hvor specialets afhængige, uafhængige og kontrolvariable inddrages.

Tabel 17: Sammenhængen mellem socioøkonomisk status og trivsel, når kontrolvariablerne inkluderes.

	Model 1	Model 2	Model 3
Socioøkonomisk status	-0,06 (0,07)	-0,06 (0,07)	-0,10 (0,07)
Felter		-0,00 (0,10)	-0,05 (0,10)
Køn			0,06 (0,10)
Alder			-0,01 (0,01)
Økonomisk støtte			0,09 (0,11)
Tid på uddannelse			0,16** (0,07)
Karaktergennemsnit			0,22*** (0,06)
N	591	575	552
R ²	0,00	0,00	0,04

Note: *, ** og *** indikerer en p-værdi på hhv. $>0,1$, $>0,05$ eller $>0,01$. Tallene i parentes viser OLS robuste standardfejl. I analyserne er der kontrolleret for felter, køn, alder, økonomisk støtte, tid brugt på uddannelse, samt karaktergennemsnit.

I model 1 er der foretaget en regression for at belyse sammenhængen mellem specialets afhængige variabel, trivsel, og uafhængige variabel socioøkonomisk status. Koefficienten aflæses til at være -0,06, hvilket betyder at jo højere socioøkonomisk status de studerende har, vil deres trivsel falde med en score på 0,06. Det fremgår af modellen, at socioøkonomisk status forklarer 0 % af variationen af trivsel.

Af model 2 fremgår resultatet af regression mellem socioøkonomisk status, felter og trivsel. Ser man på sammenhængen i mellem socioøkonomisk status og trivsel er koefficienten uændret fra model 1. Koefficienten for felter er -0,00, hvilket vil sige at den ikke at kontrolvariablen felter ikke påvirker sammenhængen i mellem socioøkonomisk status og trivsel. Af denne grund er forklaringskraften også uændret i denne model.

De to beskrevne modeller viser sig dog at være insignifikante, hvilket vil sige, at der ikke er nogen sammenhæng mellem de studerendes socioøkonomiske status og trivsel. Ligeledes er der ingen sammenhæng mellem socioøkonomisk status, felter og trivsel.

I den sidste model, nr. 3, inddrages alle kontrolvariable sammen med felter, herunder køn, alder, økonomisk støtte, tid brugt på uddannelse.

I modellen er koefficienten for sammenhængen mellem socioøkonomisk status og trivsel ændret fra -0,06 til -0,10. Dette fald er et udtryk for, at kontrolvariablerne forstærker sammenhængen i mellem socioøkonomisk status og trivsel.

Når kontrolvariablen felter inddrages i en regression med de resterende kontrolvariable ses det, at det at læse på en videregående uddannelse, som betegnes som et hårdt fag har en negativ indflydelse på med en score på 0,5 de studerendes trivsel. Kontrolvariablen køn viser, at være kvinde har en positiv indflydelse på deres trivsel med en score på 0,06. Desuden viser kontrolvariablen alder at jo ældre de studerende er, desto lavere trivsel har de også med en score på -0,01. Kontrolvariablen økonomisk støtte viser, at jo mere de studerende modtager økonomisk støtte, desto højere vil deres trivsel også være. De hidtil beskrevne kontrolvariable viser sig at være insignifikante og derfor er der ingen sammenhæng i mellem hver af de præsenterede kontrolvariable og de studerendes trivsel. De sidste to kontrolvariable, som henholdsvis indfanger den tid de studerende bruger på deres uddannelse og de studerendes karaktergennemsnit på uddannelsen viser sig, i modsætning til de resterende, at være signifikante. Resultatet for kontrolvariablen tid brugt på studiet indikerer, at jo mere tid den studerende bruger på sin uddannelse, desto højere trivsel vil de også have.

For kontrolvariablen karakter indikerer resultatet, at jo højere karaktergennemsnit den studerende har på den pågældende videregående uddannelse, desto højere er deres trivsel også.

I model 3 ses desuden af forklaringskraften er steget til 0,04 efter inddragelsen af kontrolvariablerne, hvilket vil sige, at 4 % af variationen af en høj grad af trivsel forklares af de variable.

Ud fra resultaterne med de to kontrolvariable tid brugt på studiet, samt karaktergennemsnit findes det relevant at udføre en delgruppeanalyse for at undersøge sammenhængen mere dybdegående.

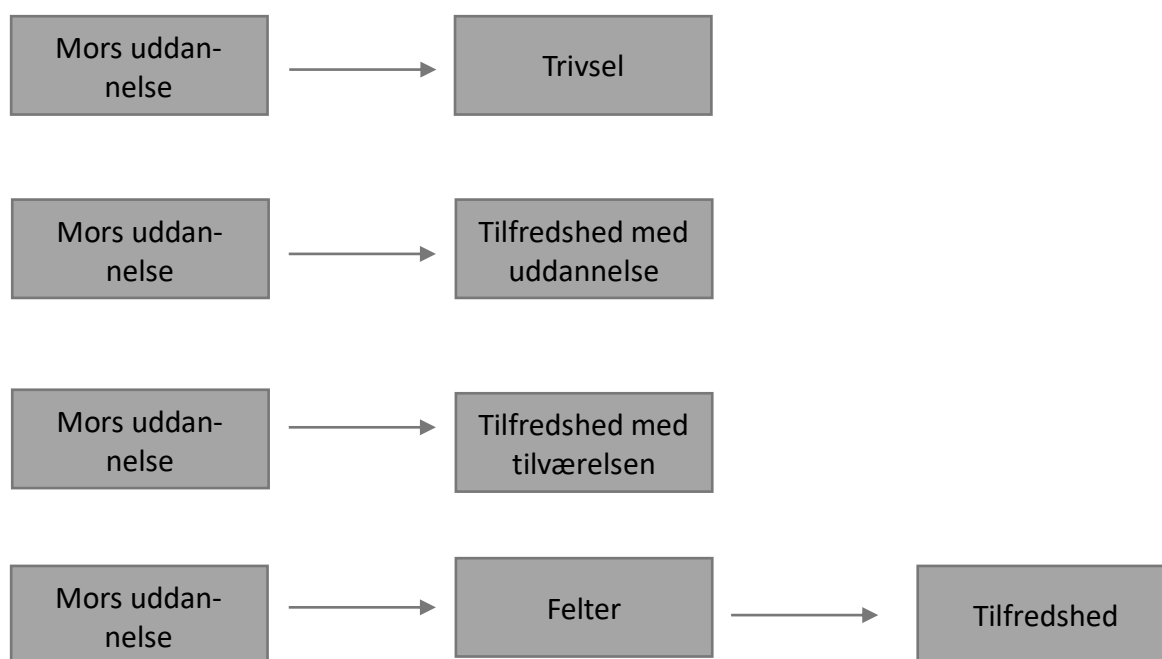
Regressionsmodel 2: Opdelte analyser med fars stilling og mors uddannelse

Udover ovenstående regression findes det relevant, som nævnt i operationaliseringsafsnittet, at udføre separate analyser for moderens uddannelse, som er indikator for kulturel kapital og faderens stilling,

som er en intervenierende variabel mellem kulturel og økonomisk kapital, hvor begge variable er omkodet til dummyvariable. Begge analyser blev udført hver for sig for hhv. fars stilling og trivsel og mors uddannelse og trivsel.

Desuden blev der også for hver af de uafhængige variable udført regressioner med hver af de to variable, som er sammenlagt til trivsel hhv. tilfredshed med tilværelsen og tilfredshed med uddannelse. I nedenstående figur ses en oversigt med et udpluk af de regressionsmodeller, som blev udført for én af de uafhængige variable, mors uddannelse/kulturel kapital, for at danne et overblik over regressionerne. De samme regressioner blev også udført med faderens stilling som uafhængig variabel.

Figur 7: Udpluk af regressionsmodellerne for kulturel kapital og trivsel

Regressionerne med faderens stilling som viste sig alle at være insignifikante. Derfor regressionen med fars stilling som uafhængig variabel udeladt her. I regressionerne med mors uddannelse var der dog flere signifikante resultater mellem mors uddannelse og tilfredshed med uddannelse. De resterende regressioner var ikke signifikante og udlades af denne årsag i nedenstående tabel.

Tabel 18: Regression mellem kulturel kapital og uddannelsestilfredshed

	Model 1	Model 2	Model 3
Kulturel kapital	-0,26** (0,13)	-0,26** (0,14)	-0,19* (0,14)
Felter		0,03 (0,14)	0,03 (0,14)
Køn			0,11 (0,14)
Alder			-0,01 (0,01)
Økonomisk støtte			0,01 (0,16)
Tid på uddannelse			0,29*** (0,10)
Karakter			0,20 (0,08)**
N	616	600	501
R2	0,00	0,00	0,03

Note: *, ** og *** indikerer en p-værdi på hhv. >0,1, >0,05 eller >0,01. Tallene i parentes viser OLS robuste standardfejl. I analyserne er der kontrolleret for felter, køn, alder, økonomisk støtte samt tid brugt på uddannelse, samt karaktergennemsnit.

I model 1, er der udført en regression mellem kulturel kapital og uddannelsestilfredshed/trivsel. Resultatet viser, at jo højere kulturel kapital den studerende har, desto dårligere uddannelsestilfredshed personen have med en score på -0,26. Resultatet opnår et signifikansniveau på under 0,05, hvilket indikerer en stærk sammenhæng mellem kulturel kapital og uddannelsestrivsel. Hvis man ser på forklaringskraften R2 ses det at kulturel kapital forklarer 0 % af variationen af uddannelsestrivsel.

Når den centrale kontrolvariabel, felter, inkluderes i model 2 er der ingen ændring i hældningskoefficienten for i sammenhængen mellem kulturel kapital og uddannelsestilfredshed. Kontrolvariablen felter viser sig dog også at være insignifikant, hvilket indikerer at der ikke er nogen sammenhæng mellem kulturel kapital, felter og uddannelsestrivsel.

I model 3, når alle specialets variable inkluderes i sammenhængen mellem kulturel kapital og uddannelsestrivsel, stiger koefficienten fra -0,26 til -0,19. Dette kan indikere at de inddragede variable forklarer noget af variationen i uddannelsestrivsel. Udover at koefficienten for uddannelsestrivsel falder,

er der også et fald i signifikansniveauet, som ændres til 0,1, hvilket indikerer en at en svag sammenhæng mellem kulturel kapital og uddannelsestilfredshed, når kontrolvariablerne inkluderes.

Delgruppeanalyser

Kontrolvariablen, som indfanger den tid de studerende bruger på deres uddannelse, blev inddraget i regression nr. 1, viste sammenhængen mellem tid brugt på uddannelse og trivsel at være signifikant. Denne påviste sammenhæng gav anledning til, at udføre delgruppeanalyser for at udfolde sammenhængen yderligere. Resultatet fra disse delgruppeanalyser ses i nederste tabel.¹

Tabel 19: Delgruppeanalyse mellem socioøkonomisk status, tid brugt på studiet og de studerendes trivsel.

	Mindre tid	Gennemsnitlig tid	Mere tid
Socioøkonomisk status	-0,42*** (0,14)	0,07 (0,11)	-0,16 (0,16)
Felter	-0,27* (0,20)	0,11 (0,14)	-0,21 (0,22)
Køn	-0,12 (0,19)	0,23* (0,16)	-0,18 (0,21)
Alder	-0,06*** (0,01)	0,01 (0,01)	-0,03* (0,02)
Økonomisk støtte	-0,20 (0,21)	-0,33*** (0,05)	-0,03 (0,23)
Karaktergennemsnit	0,44*** (0,12)	0,05 (0,09)	0,30*** (0,13)
N	138	219	219
R²	0,15	0,03	0,08

Note: *, ** og *** indikerer en p-værdi på hhv. >0,1, >0,05 eller >0,01. Tallene i parentes viser OLS robuste standardfejl. I analyserne er der kontrolleret for felter, køn, alder, økonomisk støtte samt tid brugt på uddannelse. Delgruppeanalysen indeholder tre forskellige grupperinger; studerende der bruger hhv. mindre end den gennemsnitlige tid, gennemsnitlig tid og mere end den gennemsnitlige tid på studiet.

I delgruppeanalysen med variablen, som indfanger mængden af tid de studerende bruger på deres studie, bliver koefficienterne for hver af kategorierne i variablen sammenlignet med hinanden.

¹ Desuden blev der også udført delgruppeanalyser for hhv. køn og felter, både opdelt i "hård" og "blød", men også i de forud inddelte faggrupper. Analyserne viste dog næsten ingen signifikante tal og derfor fremgår analyserne ikke i specialet.

Studerende som bruger mindre den gennemsnitlige tid på studiet

Ses der på sammenhængen mellem socioøkonomisk status og trivsel for de studerende der bruger mindre tid end gennemsnittet på deres studie, viser resultatet at jo højere socioøkonomisk status de studerende der bruger mindre tid har, desto dårligere grad af trivsel har de. Denne sammenhæng opnår et signifikansniveau på 0,01 niveau, hvilket indikerer at der er en stærk sammenhæng mellem socioøkonomisk status, og de studerende der bruger mindre tid på studiet og trivsel.

Ser vi på de inddragede kontrolvariable i samme gruppe, fremgår det, at de studerende der bruger mindre tid på deres studier og læser på en videregående uddannelse, som indgår i betegnelsen ”hårde fag”, har også lavere grad af trivsel med en score på -0,27. Denne sammenhæng opnår et signifikansniveau på 0,1. Ses der på sammenhængen mellem de studerende der bruger mindre tid på sine studier og alder, viser resultatet, at der jo højere alder de studerende som bruger mindre tid end gennemsnittet desto lavere er deres trivsel også. Denne variabel opnår en signifikansniveau på 0,01, hvilket indikerer, at der er en stærk sammenhæng i mellem alder, mindre tid brugt på studiet, samt de studerendes trivsel.

I samme model med de studerende som bruger mindre tid på studiet viser modellen, at jo højere karaktergennemsnit de studerende som bruger mindre tid på studiet, desto højere trivsel har de, med en score på 0,44. For hele modellen er det gældende, at der er

For de resterende kontrolvariable i modellen, økonomisk støtte og køn, er der ingen sammenhæng mellem disse og de studerende der bruger kortest mængde af tid på deres studie.

Studerende der bruger gennemsnitlig mængde af tid på studiet

For de studerende der bruger gennemsnitlig mængde af tid på deres studie, viser resultatet, at der jo højere socioøkonomisk status de studerende som bruger gennemsnitlig mængde af tid har, desto mere stiger koefficienten for deres trivsel også med en score på 0,07. Denne sammenhæng er dog ikke signifikant, hvilket vil sige at der ikke er en sammenhæng mellem socioøkonomiske status og studerende der bruger gennemsnitlig mængde af tid på studiet og deres trivsel. Ses der på sammenhængen i mellem sammenhængen i mellem kontrolvariablerne og de studerende der bruger gennemsnitlig mængde af tid på studiet findes signifikante sammenhænge for kontrolvariablerne henholdsvis køn og økonomisk støtte. For kontrolvariablen køn indikerer resultatet, at de kvindelige studerende, der bruger gennemsnitlig mængde af tid på deres studie har en stigende trivsel på en score 0,23.

For de studerende der bruger gennemsnitlig mængde af tid på deres studier og modtager økonomisk støtte fra deres forældre er det gældende at deres trivsel falder.

For de resterende kontrolvariable i modellen, felter, alder og karaktergennemsnit findes der ingen signifikante sammenhænge.

Studerende der bruger mere end den gennemsnitlige mængde af tid på studiet

I modellen for de studerende, som bruger mere tid end gennemsnittet findes der ingen sammenhæng mellem socioøkonomiske status og trivsel for de studerende som bruger mere tid end gennemsnittet på deres studier. Ser man på sammenhængene for kontrolvariablerne, er resultaterne signifikante for henholdsvis alder og karaktergennemsnit. Ved kontrolvariablen alder, ses det, at jo ældre de studerende som bruger mere tid end det gennemsnitlige er, desto lavere er deres trivsel, med en score på -0,03. Denne sammenhæng er signifikant på 0,1 niveau, hvilket indikerer en svag sammenhæng.

For kontrolvariablen karaktergennemsnit indikerer resultaterne, at de studerende, som bruger mere tid end det gennemsnitlige har, desto højere vil deres trivsel også være med en score på 0,30. Sammenhængen er signifikant på 0,001 niveau hvilket indikerer en stærk sammenhæng.

Tabel 20: Delgruppeanalyse mellem socioøkonomisk status, karaktergennemsnit og trivsel.

	Lav karakter	Mellem karakter	Høj karakter
	Model 1	Model 2	Model 3
Socioøkonomisk status	-0,19* (0,14)	0,05 (0,13)	-0,16 (0,13)
Felter	-0,31* (0,21)	0,10 (0,18)	0,02 (0,19)
Køn	0,30* (0,21)	0,11 (0,17)	-0,16 (0,18)
Alder	-0,02 (0,02)	-0,00 (0,02)	-0,02 (0,01)
Økonomisk støtte	0,23 (0,15)	0,33* (0,18)	-0,07 (0,16)
Tid på uddannelse	0,23* (0,15)	0,08 (0,12)	0,09 (0,11)
N	157	256	137
R²	0,05	0,02	0,04

Note: *, ** og *** indikerer en p-værdi på hhv. $>0,1$, $>0,05$ eller $>0,01$. Tallene i parentes viser OLS robuste standardfejl. I analyserne er der kontrolleret for felter, køn, alder, økonomisk støtte samt tid brugt på uddannelse. Delgruppeanalysen indeholder tre forskellige grupperinger; hhv. studerende med lav-, mellem- og høj karaktergennemsnit.

I den ovenstående tabel ses resultaterne for delgruppeanalyserne for sammenhængen i mellem socioøkonomisk status, karaktergennemsnit og trivsel med kontrolvariable inkluderet.

Lavt karaktergennemsnit

i delgruppeanalysen med de studerende som har lavt karaktergennemsnit ses det, at jo mere deres socioøkonomiske status stiger, desto lavere bliver deres trivsel. Denne sammenhæng er signifikant på 0,1 niveau, hvilket indikerer en svag sammenhæng.

For kontrolvariablen felter indikerer resultatet at når den studerende læser på en videregående uddannelse, som karakteriseres som hård, ses det, at deres trivsel er faldende. Denne sammenhæng er også signifikant på 0,1 niveau, hvilket indikerer at der er en svag sammenhæng mellem de studerende der har et lavt karaktergennemsnit, samt felter og trivsel.

For kontrolvariablen køn indikerer resultatet, at for kvinder der har lavt karaktergennemsnit stiger deres trivsel med en score på 0,30. Dette resultat er ligeledes også signifikant på et 0,1 niveau.

Resultatet for kontrolvariablen tid brugt på uddannelse indikerer at jo mere tid de studerende med lavt karaktergennemsnit bruger på deres studie, desto højere er vil deres trivsel være. Dette resultat er også signifikant på 0,1 niveau.

Kontrolvariablen økonomisk støtte indikerer ingen signifikant sammenhæng mellem de studerende der har et lavt karaktergennemsnit og trivsel.

I modellen ses det, at forklaringskraften ligger på 0,05, hvilket betyder at de inddragede variable forklarer 5 % af variationen i variablen trivsel.

Mellem karaktergennemsnit og højt karaktergennemsnit

Delgruppeanalysen for de studerende med mellem karaktergennemsnit er stort set alle eventuelle sammenhænge ikke signifikante. Den eneste sammenhæng der er signifikant, er mellem kontrolvariablen som indfanger hvorvidt de studerende modtager økonomisk støtte fra forældre. Resultatet indikerer at de studerende som med et mellem karaktergennemsnit, som modtager økonomisk støtte fra forældre, også er de studerende som har en stigende trivsel med en score på 0,33.

Kapitel 6: Teoretisk fortolkning af resultaterne

I dette kapitel vil de fundne resultater diskuteres op i mod teori og eksisterende forskning. Da der er fundet begrænsede antal af sammenhænge, er det værd at reflektere over hvad disse resultater skyldes. Dette vil diskuteres i det efterfølgende kapitel.

Af resultaterne fra analysen fremgår det, at der ikke er nogen sammenhæng mellem de studerendes socioøkonomiske status og deres trivsel. Desuden viser resultaterne også, at der ikke er sammenhæng mellem de studerendes socioøkonomisk status, valg af felter og trivsel. Disse resultater forkaster således de opstillede mulige sammenhænge i bl.a. i teoriafsnittet og i litteraturgennemgangen.

På trods af at de centrale sammenhænge for specialet ikke blev bekræftet, viste resultaterne i analysen mellem kulturel kapital og uddannelsestilfredshed sig som signifikante. Dog var retningen for denne sammenhæng uventet. I analysen mellem kulturel kapital og uddannelsestrivsel, fremgår det, at jo højere kulturel kapital den studerende besidder, desto mere vil den studerendes trivsel falde. Dette er uventet på baggrund af de præsenterede forventede sammenhænge i teoriafsnittet. I specialet blev det forventet at de studerendes socioøkonomiske status vil i Antonovskys terminologi være en generaliseret resistensressource, hvor kulturel kapital vil kategoriseres som en kognitiv resistensressource, som er medvirkende til at cope med stressoren som er den videregående uddannelse.

Hvis det samme resultat sammenholdes med Bourdieus forståelse af det sociale rum, stemmer resultatet ligeledes ikke overens med denne forståelse. Ifølge Bourdieu vil høj kulturel kapital netop være en ressource som er medvirkende til at den studerende vil passe godt ind i systemet. På baggrund af dette blev det antaget i specialet, at når den studerende passer ind i uddannelsessystemet, hvis de bl.a. har den rette mængde af kulturelle kapital, at deres trivsel også vil være højere.

Udover disse resultater findes der i delgruppeanalyserne få stærke sammenhænge for ”tid brugt på uddannelse”. Det er især sammenhængen i mellem de studerende med høj socioøkonomisk status, der bruger kortest tid på deres studier der er signifikant. Sammenhængen indikerer at jo højere socioøkonomisk status de studerende, som bruger mindre tid på studierne end gennemsnittet besidder, vil også have faldende trivsel. Dette resultat kan antages for at stemme overens med den udtænkte sammenhæng, som blev forudså, ud fra eksisterende forskning, at studerende med høj socioøkonomisk status vil bruge mere tid på deres studier og dermed også opnå bedre trivsel (Hanson 2009: 40 -41).

Set i forhold til Antonovsky, kan tid brugt på uddannelser, ses som en måde, at håndtere stressoren videregående uddannelser, som i dette tilfælde kan antages som at bruge tid på studiets pensum. Når den nødvendige tid ikke bruges på studierne ses således et fald i trivslen.

Kapitel 7: Refleksion over specialets resultater

Da specialets resultater ikke bekræfter specialets problemformulering, vil jeg i dette afsnit reflektere over hvad resultaterne kan skyldes, specielt taget litteraturgennemgangen samt de beskrevne teorier i betragtning, som understøtter sammenhængene mellem de valgte variable.

Som beskrevet i specialets metodeafsnit giver datasættets antal respondenter anledning til at der er tale om et selekteret sample. Der vil opstå sample selektion når samplet ikke er tilfældigt udvalgt fra forskerens side, men også når der sker en selvselektion hos respondenterne (Heckman 1979: 153 - 154). I afsnittet omkring datasættet blev missing values diskuteret, hvilket kan have medført, at der er en skæv fordeling af socioøkonomisk status i datasættet. Dette ses også i fordelingen af de studerende i efter socioøkonomisk status, hvor der er en skæv fordeling mellem de studerende med lav socioøkonomisk status, som er en mindre gruppe sammenlignet med henholdsvis de studerende med mellem- og høj socioøkonomisk status (jf. Operationalisering).

For at vende tilbage til sample-selektion fra forskerens side, ses det i datasættet, at der er en stor overvægt at studerende på 6. semester og op. En hurtig rekodning af den tekstvariablen, som spørger ind til hvilket semester den studerende læser på, viser at de studerende på 6. semester og over er en overrepræsenteret gruppe på hele 86 % sammenlignet med gruppen på 5. semester og under som er repræsenteret med kun 14 %.

	Frekvens	Procent
6. semester og <	565	86.00
5. semester og >	92	14.00
Total	657	100.00

Denne fordeling kan give anledning til at antage om den manglende effekt fra socioøkonomisk status, kan skyldes at samplet er overrepræsenteret med studerende som har været i det videregående uddannelsessystem forholdsvis længe. Disse antagelser kan understøttes med Robert Mares empiriske fund af socioøkonomisk status' betydning for studerende i uddannelsessystemet. I sine undersøgelser argumenterer han for, at betydningen af socioøkonomisk status falder over tid jo længere de studerende bliver i uddannelsessystemet (Mare 2006: 34 - 35). Mare peger på, at der jo højere man kommer op i uddannelsessystemet, desto mere spiller selvsektion også ind i differentieringen, som han mener er gældende på de tidligere uddannelser grundet tvungen skolegang, udviskes (Mare 2006: 302 - 303). Mares pointe kan således benyttes til at forklare den manglende sammenhæng mellem socioøkonomisk status, da samplet er selekteret. Dog kunne det antages at hvis fordelingen af respondenter mere tilfældig med hensyn til semestre kunne, at der vil være mere differentiering inden

Kapitel 8: Konklusion

Ud fra rammen af præstationssamfundet blev der i dette speciale lagt fokus på studerendes trivsel på videregående uddannelser. Omdrejningspunktet for undersøgelsen var at undersøge trivsel på videregående uddannelser i et ulighedsperspektiv, både vertikalt og horisontalt. Ud fra tidligere forskning og litteratur er der solide beviser for den eksisterende vertikale og horisontale ulighed i det danske uddannelsessystem. Dog er der færre kilder, som peger på sammenhængen mellem socioøkonomisk status og trivsel.

Denne mangel på litteratur blev opgjort med teoretiske vinkler, herunder Bourdieus forståelse af socialt rum, felter habitus og kapitalformer til at undersøge den, samt Antonovskys forståelse af stressorer og coping.

Disse teoretiske vinkler blev benyttet til at undersøge følgende problemformulering:

Hvilken sammenhæng er der mellem studerendes socioøkonomiske status og deres trivsel på videregående uddannelser i Danmark? Kan sammenhængen forklares horisontalt gennem forskellige felter indenfor videregående uddannelser?

Problemformuleringen blev undersøgt todelt, hvilket vil sige, at sammenhængen mellem studerendes socioøkonomiske status og deres trivsel blev målt og derefter blev sammenhængen mellem socioøkonomisk status, felter og trivsel målt.

Ud fra resultaterne i analyserne konkluderes det, at der ikke er sammenhæng mellem de studerendes socioøkonomiske status og trivsel på videregående uddannelser. Det samme er gældende for sammenhængen mellem socioøkonomisk status, felter og trivsel.

Den manglende sammenhæng mellem forklares dog med Mares forståelse af socioøkonomiske ressourcers betydning som minimeres over tid i uddannelsessystemet (Mare 2006: 34 - 35).

Litteraturliste:

Aarhus Universitet (2017). *Undersøgelse af studiemiljøet ved Aarhus Universitet*. Hentet juli 2020 fra:

https://www.au.dk/fileadmin/www.au.dk/studmiljo/2017_-_ny/SMU2017._Rapport_nr._1._Hovedrapport_for_Aarhus_Universitet_endelig_.pdf.

Agresti, Alan & Finlay, Barbara (2008): *Statistical Methods for the Social Sciences: New International Edition*. 4th Edition. Kapitel 10, s. 301-315.

Antonovsky, Aaron (1979): *Health, Stress and Coping*. San Francisco, California: Jossey-Bass.

Aspelmeier, Jeffery et al. (2012): "Self-Esteem, Locus of Control, College Adjustment, and GPA Among First- and Continuing-Generation Students: A Moderator Model of Generational Status." *Research in Higher Education* 53.7: 755–781.

Biglan, Anthony (1973): "The Characteristics of Subject Matter in Different Academic Areas." *Journal of Applied Psychology* 57(3): 195–203

Baklanov, Nikita & Martin D. Munk (2014): "Unequal access to Universities in a Country with high social equality", Aalborg: Aalborg Universitet.

Bourdieu, Pierre (1979): *Distinction – A social critique of the judgement of taste*. Paris: Les Editions de Minuit.

Bourdieu, Pierre & Loïc J.D. Wacquant (1992): *Refleksiv sociologi - mål og midler*. Kbh: Hans Reitzels forlag.

Bourdieu, Pierre (1994) "Socialt rum og symbolsk rum" I P. Bourdieu: Af praktiske grunde. København: Hans Reitzel s. 15-32.

Bourdieu, Pierre (1986). The Forms Capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and*

Research for the Sociology of Education (pp. 241–258).

Biglan, Anthony (1973): “The Characteristics of Subject Matter in Different Academic Areas.” *Journal of Applied Psychology* 57(3): 195–203.

Børne- og Undervisningsministeriet (2020): *Oversættelse mellem 13-skalaen og 7-trins-skalaen*. Hentet juli 2020 fra:

<https://www.uvm.dk/uddannelsessystemet/7-trins-skalaen/oversaettelsesskala-fra-13-skalaen-til-7-trins-skalaen>

Danmarks Evalueringsinstitut (2019): *Hver tredje nye studerende føler sig meget stresset*. Hentet juli 2020 fra:

<https://www.eva.dk/videregaaende-uddannelse/tredje-nye-studerende-foeler-sig-stresset>

Danmarks Evalueringsinstitut (2020) *Vi får flere og dygtigere dimittender, hvis vi fremmer trivslen*. Sidst besøgt juli 2020:

<https://www.eva.dk/videregaaende-uddannelse/vi-faar-dygtigere-dimittender-vi-fremmer-trivslen>

Danmarks statistik (2011): DISCO-08 - Danmarks Statistiks fagklassifikation. <https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/nomenklaturer/disco-08>

Danmarks statistik (2020: Uddannelsesstatistikens manual <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/uddannelse-og-viden/befolkningens-uddannelsesstatus>

DCUM (2016): *Trivsel*. Hentet juli 2020 fra:

<https://dcum.dk/love-regler-og-anvisninger/dcum-vejledning-trivsel-ungdomsuddannelser>

Frankenhoff, Charles (1998): “Antonovsky’s Sense of Coherence Concept: An Instrument for Primary Prevention in Social Work Services” 41(4) *International Social Work*.

Ganzeboom, Harry B.G, Paul M De Graaf, and Donald J Treiman (1992): “A Standard International Socio-Economic Index of Occupational Status.” *Social Science Research* 21(1): 1–56

Goyette, Kimberly A. (2008): “College for Some to College for All: Social Background, Occupational Expectations, and Educational Expectations over Time.” *Social Science Research* 37(2): 461–484.

Goyette, K. A., & Mullen, A. L. (2006). Who studies the arts and sciences? social background and the choice and consequences of undergraduate field of study. *The Journal of Higher Education*, 77(3), 497-538.

Hansen, Marianne N., and Arne Mastekaasa (2006): “Social Origins and Academic Performance in University.” *European Sociological Review* 22(3):277-91.

Hanson, Sandra L.(2009): “Swimming Against the Tide African American Girls and Science Education”. Vol.327(5972). Philadelphia: Temple University Press.

Heckman, James J. (1979): Sample Selection Bias as a Specification Error. *The Econometric Society* Vol. 47, No. 1, pp. 153-161

Helland, H., & Wiborg, Ø. N. (2019). How do parents’ educational fields affect the choice of educational field? *The British Journal of Sociology*, 70(2), 481-501.

Hu, Anning, and Xiaogang Wu (2019): “Science or Liberal Arts? Cultural Capital and College Major Choice in China” *The British Journal of Sociology* 70(1): 190–213.

Jackson, Michelle et al. (2008): “Educational Fields of Study and the Intergenerational Mobility Process in Comparative Perspective.” *International Journal of Comparative Sociology* 49(4-5) : 369–388.

Jæger, Mads M (2009): “Equal Access but Unequal Outcomes: Cultural capital and Educational Choice in a Meritocratic” 87(4) : 1943–1971. *Social Forces*.

Jæger, Mads Meier, and Anders Holm (2007): "Does Parents' Economic, Cultural, and Social Capital Explain the Social Class Effect on Educational Attainment in the Scandinavian Mobility Regime?" *Social Science Research* 36(2):719-44.

Lund, Rolf, and Trond Klausen (2016): "Lang vej at gå - social baggrund og studerendes alder på danske universiteter." *Dansk Sociologi* 27(2): 9–35,62.

Mare, R. D. (1980): *Social background and school continuation decisions*. *Journal of the American Statistical Association* 75 (370): 295-305.

Mare, R. D. (2006): Response: Statistical models of educational stratification-Hauser and Andrew's models of school transitions. *Sociological Methodology* 36: 27-37.

Mintz, Avi, and David Hansen (2008): *The Labor of Learning: A Study of the Role of Pain in Education* ProQuest Dissertations Publishing.

Munk, M. D., & Thomsen, J.-P. (2018). Horizontal stratification in access to Danish university programmes. *Acta Sociologica*, 61(1), 50–78.

Nel, D.J., Anne Crafford, and Gert Rood (2004): "The Relationship Between Sense of Coherence and Goal Setting." 30.2 46–55.

Petersen, Anders (2016). *Præstationssamfundet*. 1. udg. København: Hans Reitzel.

Prieur, Annick & Carsten Sestoft (red.) (2006): *Pierre Bourdieu - En introduktion*, København:Hans Reitzels Forlag

Rosa, Hartmut (1998): "On defining the good life: Liberal freedom and capitalist necessity" in *Constellations* Vol. 5. No. 2. p.201-214.

Romani, A. Q. (2017a). Videregående multivariat lineær regression. *Samfundsvidenskaberne*.

Romani, A. Q. (2017b). Videregående multivariat lineær regression. I M. Hussain, & J. T. Lauridsen, *Videregående kvantitative metoder* (s. 32-33, 40-41, 43). *Samfundslitteratur*.

Samuel, Robin & Bergman, Manfred Max & Hupka-Brunner, Sandra. (2013). The Interplay between Educational Achievement, Occupational Success, and Well-Being. *Social Indicators Research*. 111. 75-96.

SFI-Survey 2009: Us. 5899, 9802 Fooling Around - teknisk rapport. København: SFI-Survey.

Studenterrådgivningen (2019). *Når det perfekte tynger. Studenterrådgivningens årsskrift om studie-trivsel*. . Hentet juli 2020 fra:

<https://docplayer.dk/157076791-Naar-det-perfekte-tynger-studenterraadgivningens-aarsskrift-om-studietrivsel-2019.html>

Sundhedsstyrelsen (2020). Mental sundhed. Hentet juli 2020 fra:

<https://www.sst.dk/da/viden/mental-sundhed>

Uddannelses- og forskningsministeriet (2018). *Udvalg om Bedre Universitetsuddannelser*. Hentet juli 2020 fra:

https://ufm.dk/publikationer/2018/filer/uuu_sammenfatning.pdf

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2019). *Stress og trivsel blandt studerende*. Hentet juli 2020 fra:

<https://ufm.dk/aktuelt/pressemeddelelser/2019/naesten-hver-5-studerende-oplever-stress-i-hverdagen>

Uddannelsesguiden (2020): *Bonusordninger*. Sidst besøgt juli 2020:

<https://www.ug.dk/videregaaendeuddannelse/altomoptagelse/bonusordninger>

Treiman, Donald J. 2009: "Quantitative Data Analysis: Doing Social Research to Test Ideas", San Francisco: Jossey-Bass.

Van de Werfhorst HG, de Graaf ND, Kraaykamp G (2001): Intergenerational resemblance in field of study in the Netherlands. *Eur. Sociol. Rev.* 17(3): 275-294.

Wang, Chia-Chih D. C, and Carrie Castaneda-Sound (2008): “The Role of Generational Status, Self-Esteem, Academic Self-Efficacy, and Perceived Social Support in College Students’ Psychological Well-Being.” *Journal of college counseling* 11(2): 101–118.